

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / sairaanhoitaja

Laura Karvonen

KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ

- Kokemuksia Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöiltä

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

LAURA KARVONEN

Opinnäytetyö
Työn ohjaaja
Toimeksiantaja

Helmikuu 2013
Avainsanat

Kadonneen henkilön etsintä
– Kokemuksia Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöiltä
51 sivua + 7 liitesivua
Lehtori Anna-Maija Uusoksa
Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piiri,
valmiuspäällikkö Eila Siira

vapaaehtoistoiminta, kadonneen etsintä, kokemukset,
kohtaaminen, auttaminen, tilanteen purkaminen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Vapaaehtoisten pelastuspalvelun henkilöiden kokemuksia etsintätilanteesta, etsityn kohtaamisesta ja auttamisesta, sekä etsinnän jälkeisestä purkamisesta. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piiri. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastatteluina. Tutkimukseen osallistui seitsemän vapaaehtoista Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueelta. Haastattelut toteutettiin tammikuussa 2013.

Tutkimustulokset osoittavat, että vapaaehtoiset valmistautuivat etsintään osallistumalla koulutuksiin, etsintäharjoituksiin, sekä harjoittelemalla omia tehtäviä Vapepan järjestöissä. Etsintähälytys aiheutti vapaaehtoisissa stressiä ja huolta kadonneesta, tunteet seurasivat mukana koko etsinnän ajan. Tehtävään osallistumista pidettiin tärkeänä ja omaan tehtävään keskityttiin intensiivisesti. Etsintä koettiin jännittävänä ja päälimmäisenä ajatuksena oli toivo kadonneen löytymisestä. Tehtävän pitkittyessä vapaaehtoiset kokivat myös fyysisiä tunteita, väsymys vaikutti keskittymisen herpaantumisenä. Kadonneen henkilön löytymisen elossa koettiin iloisena ja helpottavana tunteena. Menehtyneenä löytäminen koettiin surullisena, kurjana ja herätti vapaaehtoisissa itseä syyttäviä ajatuksia. Toisaalta tilanne koettiin helpottavana, koska etsitty kuitenkin löydettiin ja tilanne sai päätöksen. Etsinnät, jotka keskeytettiin kadonnutta löytämättä, koettiin raskaampana kuin tilanteet, joissa etsitty oli löytynyt menehtyneenä. Tilanteesta teki raskaan huoli kadonneesta.

Etsintätilanteessa selviytymistä helpotti oma rooli, hyvä informaatio, selkeät ohjeet, vastuun ja roolien jakaminen, sekä vertaistuki ja aikaisempi kokemus etsinnästä. Aikaisemman kokemuksen kautta osasi valmistautua ja toimia etsintätilanteessa, käsitellä etsinnässä koettuja tunteita ja ajatuksia. Vertaisilta saatu tuki lisäsi turvallisuuden tunnetta etsinnän aikana ja vertaisten kanssa jaetut kokemukset auttoivat tilanteesta selviytymiseen. Tilanteen jälkipurulle ei ollut tarvetta, jos etsitty löydettiin elossa. Etsityn löytymisen menehtyneenä järkytti, tällöin jälkipurku pidettiin joko oman ryhmän kesken tai Henkisen tuen koulutuksen saaneen kanssa. Jälkipurku oli auttanut vapaaehtoisia tunnistamaan ja hyväksymään hankalan tilanteen tuomia jälkituntemuksia. Henkisen tuen jälkipuintiin osallistuneilla kokemukset olivat myös todella hyvät. Osallistuminen henkisen tuen tarjoamaan purkuun, ja ennen kaikkea jälkipuintiin oli melko vähäistä, vaikka tuesta oltiin tietoisia.

Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää kehittäessä koulutuksia etsintätilanteeseen liittyen. Opinnäytetyö on jo itsessään kattava tietopaketti etsintätilanteesta ja sen mukanaan tuomista kokemuksista, selviytymiskeinoista ja tilanteen purkamisen tärkeydestä. Se tarjoaa hyvää tietoa luettavaksi kokeneelle vapaaehtoiselle kuin uudelle, mukaan toimintaan harkitsevallekin. Kehittämisideana tutkimustulosten perusteella nousi se, että henkisesti raskaan etsintätilanteen jälkeen tilanteen purkua tulee painottaa ja jälkipuinnin tarpeen harkintaa madaltaa, ennen kaikkea silloin, jos etsittyä ei löydetä.

ABSTRACT

Kymenlaakso University of Applied Sciences/ Health Care

LAURA KARVONEN

Bachelor's Thesis
Supervisor
Commissioned by

Search of a Missing Person
- Voluntary Rescue Persons' Experiences
51 pages + 7 pages of appendices
Anna-Maija Uusoksa, Senior Lecturer
Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piiri,
valmiuspäällikkö Eila Siira

February 2013

Keywords:

voluntary, search, experiences, encounter, help,
dismantling of the situation.

The purpose of this study was to examine voluntary rescue persons' experiences of the search situation, encountering and helping the missing person and the feedback of the case. The thesis was commissioned by Suomen Punainen Risti, Kaakkois-Suomen piiri. It is a qualitative one and the material was collected by theme interviews. The study involved seven volunteers from Kymenlaakso and South Karelia. The interviews were conducted in January 2013.

According to the results of the thesis the volunteers were motivated and eager to participate in the searching. As preparations for the searches the participants took part in training, search exercises and practiced their own tasks in their own groups of voluntary rescue work. Search alarms caused stress and worries to voluntary rescue persons. Worries of the missing person were present all through the search. Participation in search was considered important and the participants concentrated intensively on their own tasks and most important was finding the missing person alive.

As the task prolonged the volunteers also experienced physical feelings and fatigue distracted their concentration on the task. Finding a missing person alive was considered happy and relieving. Encountering the lost person and helping him was found an exciting, but still a natural circumstance. Finding a missing person alive was a good and relieving feeling. Finding a missing person dead was sad, wretched and raised self-accusatory thoughts. It was good that the disappeared person was found and the search was over. If the search was finished and the missing person had not been found, the volunteers experienced the situation really difficult, more difficult than the case when the person was found dead.

Recovering from the search was facilitated by the "helper"-role, good information, clear instructions and task allocation. Previous experience in searches and peer support were also found important. Review of the search was not needed, if the missing person was found alive. If the lost person was found dead, it shocked voluntary rescue persons and then the review of the situation was needed. Reviewing the situation was performed in own groups on or with trained persons. Reviewing the situation helped to identify the difficult after-feelings and to accept them. Voluntary participation in debriefing was very rare indeed, though the volunteers were aware of the support. The experiences of those participating in debriefing were also good.

The results of this thesis can be used to develop training programs for search situations. This thesis provides valuable information to voluntary rescue persons of the search situation, encountering and helping the missing person and debriefing of the situation. In the future reviewing an emotionally difficult search situation should be focused on. Debriefing is most important if the missing person is not found.

SISÄLLYS

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	8
3	PÄÄKÄSITTEET	9
4	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	11
	4.1 Vapaaehtoistoiminta	11
	4.2 Suomen Punainen Risti ja Vapaaehtoinen pelastuspalvelu	12
	4.3 Kadonneen henkilön etsintä	14
	4.3.1 Kadonneen henkilön etsinnän järjestäminen	14
	4.3.2 Vapaaehtoinen viranomaisen apuna	16
	4.4 Autettavan kohtaaminen ja auttaminen	17
	4.4.1 Ensiapu osana hoitoketjua	18
	4.4.2 Traumaattiset kokemukset ja stressi	20
	4.4.3 Traumaattisen kokemuksen käsittelyprosessi	20
	4.5 Auttajan selviytyminen ja tukeminen	23
	4.6 Tilanteen purkaminen	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
	5.1 Laadullinen puolistrukturoitu teemahaastattelu	27
	5.2 Teemahaastattelurungon laadinta	28
	5.3 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus	28
	5.4 Haastattelujen analyysi	29
6	TUTKIMUSTULOKSET	30
	6.1 Haastateltavien taustatiedot	30
	6.2 Etsintään valmistautuminen ja hälyttäminen	31
	6.3 Kadonneen henkilön etsintä	33
	6.4 Kadonneen henkilön auttaminen ja kohtaaminen	34
	6.5 Kadonnut löytyy menehtyneenä	35
	6.6 Kadonnutta ei löydetä	36
	6.7 Auttajan selviytyminen ja tukeminen etsintätilanteessa	37

6.8	Etsinnän jälkeiset kokemukset ja tilanteen purkaminen	38
6.9	Tulosten yhteenveto	42
7	POHDINTA	43
7.1	Tulosten tarkastelu ja pohdinta	43
7.2	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaihe	45
7.3	Laatu ja luotettavuus	46
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	
	Liite 1. Tutkimustaulukko	
	Liite 2. Teemahaastattelurunko	
	Liite 3. Muuttujataulukko	
	Liite 4. Saatekirje haastateltaville	

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Kadonneen henkilön etsintä on vähän puhuttu aihe. Mielenkiinto aihetta kohtaan heräsi harrastukseni kautta. Aloitettuani harrastuksen pelastuskoiratoiminnassa minua alkoi askaruttaa muun muassa, kuinka ”maallikkoauttajat” selviytyvät etsintätilanteesta, kuinka he osaavat toimia ensiaputilanteen eteen sattuessa, miten saadut koulutukset valmistavat etsintätehtäviin, sekä millä keinoin he selviytyvät etsintätilanteesta. Lähdin tarkastelemaan aihetta ja ottamaan asiasta tarkemmin selvää.

Kadonneen henkilön etsintöjä järjestetään vuosittain lähes tuhat. Katoamisista vain murtoosa päätyy viranomaisten tietoon, sillä usein eksynyt löytää itse perille tai omaiset tulevat apuun. Osa kadonneista on lapsia, dementoituneita vanhuksia tai psyykkisesti sairaita, joilla saattaa olla myös itsemurha-aikeita. Osa katoamisista johtuu sairastapauksista, tapaturmasta tai muusta onnettomuudesta. (Kodin turvaopas 2008.)

Suomen Punainen Risti koordinoi Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepan) toimintaa. Vapepa on 49 kansalaisjärjestön yhteenliittymä, jonka toiminnan periaatteena on tukea viranomaisia auttamis- ja etsintätehtävissä. Vapepan toiminta perustuu jäsenjärjestöjen ylläpitämiin, vapaaehtoisten muodostamiin, toimintaryhmiin ja näiden hälytysvalmiuteen, jotka pääsääntöisesti toimivat etsintä- ja ensihuoltotehtävissä. Vuosittain avustustehtäviä on lähes 400 ja yli puolessa tapauksista avustustehtävä on ollut kadonneen henkilön etsinnässä avustaminen. Viranomaiset ovat yhä tietoisempia Vapepan toiminnasta ja tarjoamasta avusta ja heidän kynnyksensä hälyttää Vapepa on kaventunut viime vuosien aikana. Tulevaisuudessa auttamistehtävien määrä tulee yhä lisääntymään, etsintätehtävien lisäksi ensihuollon henkisen tuen osuus tulee kasvamaan. (Honkanen 2011,1.)

Etsintätilanteissa pyritään järjestämään etsintäparit tai ryhmät aina siten, että joukossa on mukana ensiaputaitoinen, aina näin ei kuitenkaan ole. Vapepan hälytysryhmään liittymisen suosituksena on Etsintäkurssin käyminen. Kurssi antaa valmiuden toimia etsinnöissä etsintäketjussa tai -partiossa. Etsintäkurssin lisäksi etsintään osallistuvan tulisi osata suunnistusviestintä- ja ensiaputaidot. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2007, 5.) Vapaaehtoisilla auttajilla on erilaisia ammatillisia taustoja ja koulutuksia. Monikaan heistä ei ammatissaan kohtaa autettavia tai joudu tilanteisiin, joissa ensiaputaitoja tarvitsee. Ensiaputaitojen harjoittelu ja ylläpito jää ryhmien omille harteille.

Etsintätilanne itsessään on jännittävä ja stressaava tilanne ja tuo mukanaan monia tunteita. Vapaaehtoinen auttaja voi kokea vapaaehtoistyöstään uupumusta ja stressiä, siinä missä ammattiauttaja tai avunsaaja. (Hartikka, Kallio & Luoma 2009, 2.) Auttajan voi kohdata työssään erittäin suurenkin psyykkisen kuormituksen, joka aiheuttaa hänelle stressireaktion ja traumaattisia kokemuksia. Jokainen auttaja kokee tilanteet omalla tavallaan, toiset selviytyvät niistä ilman kriisiä tai edes ahdistavaa kokemusta, mutta toisille tilanne voi olla vaikea. (Saari 2003, 277–280.) Auttajan on hyvä miettiä omia lähtökohtiaan ja ennakkoluuloja jo ennen etsintään osallistumisessa. Jaksamisen kannalta auttajan tulee miettiä omia voimavarojaan ja tunnistaa tilanteen tuomat tunteet itsessään. Vapepan henkisen tuen ryhmä on osa Vapepan hälytysryhmää.

Tässä opinnäytetyössä selvitän Vapaaehtoisen pelastuspalvelun jäsenten kokemuksia etsintätilanteesta. Selvitän mitä kokemuksia etsintätilanne vapaaehtoisissa auttajissa herättää, miten he kokevat osaavansa auttaa ja toimia kadonneen henkilön kohtaamisessa. Selvitän opinnäytetyössä myös heidän mielteitään etsintätilanteen purkamisesta.

Vapaaehtoisten auttajien kokemuksia on tutkittu hyvin vähän. Aikaisemmat tutkimukset ovat lähestyneet kohtaamista vertaistuen tai vapaaehtoisen auttajan henkisen jaksamisen näkökulmasta. Henkinen jaksaminen on toki osa kokonaisuutta, ja en ole jättänyt sitä työni ulkopuolelle. Keskityn työssäni kuitenkin etsintätilanteen tuomiin kokemuksiin kokonaisuutena. Opinnäytetyn toimeksiantaja on Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piiri, työelämäohjauksesta vastaa Kaakkois-Suomen valmiuspäällikkö Eila Siira.

Suomen Punainen Risti (SPR) harjoittaa ja kehittää pelastustoimintaa yhteistyössä viranomaisen kanssa. Käytännön toiminnasta vastaavat Suomen Punaisen Ristin ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun alue-, piiri- ja paikallisorganisaatiot. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2009,1.)

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyöni **tavoitteena** on selvittää, miten vapaaehtoinen kokee etsintätilanteen Vapaaehtoisen pelastuspalvelun etsintätehtävässä ja miten hän kokee osaavansa auttaa ja toimia kadonneen henkilön kohtaamistilanteessa. Lisäksi selvittää vapaaehtoisen mielteitä etsintätilanteen purkamisesta.

Tarkoituksena on asiantuntija haastattelujen (teemahaastattelujen), teorian ja aikaisempien tutkimuksien avulla kartoittaa tietoa ko. aiheesta. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa ja kehittäessä koulutuksia liittyen etsintätilanteeseen: autettavan kohtaamiseen, auttamiseen ja jälkipurkuun. **Tutkimusongelmat** muotoutuivat teorian pohjalta työn tilaajan, eli Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piirin toiveet huomioiden.

1. Vapaaehtoisten kokemuksia etsintätilanteesta
  - Miten etsintään on valmistauduttu?
  - Miten etsintään hälyttäminen on koettu?
  - Miten kadonneen henkilön kohtaaminen ja auttaminen on koettu?
  - Minkälaisia tunteita ja ajatuksia on tilanteessa jossa etsittävää ei löydetä tai etsitty löytyy menehtyneenä?
  - Minkälaista tukea auttaja on saanut etsinnän aikana?
2. Vapaaehtoisten kokemuksia etsintätilanteen jälkeen
  - Minkälaisia jälkitunteita etsintään osallistuvilla on herännyt?
  - Miten etsintätilanne on purettu?
  - Miten auttajan on selviytynyt etsintätilanteesta?
  - Minkälaista tukea hän on saanut etsinnän jälkeen?
3. Mitä parannusehdotuksia osallisilla on valmiuksien sekä tilanteen purkamisen kehittämiseen?

3 PÄÄKÄSITTEET

Opinnäytetyöni pääkäsitteitä ovat vapaaehtoistoiminta, kadonneen etsintä, kokemukset, kohtaaminen, auttaminen, sekä tilanteen purkaminen (kuva 1). Opinnäytetyön teoria rakentuu näiden pääkäsitteiden pohjalta.

Vapaaehtoistoiminta on avattu luvuissa Vapaaehtoistoiminta, Suomen punainen risti ja Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (sivuilla 11–12). **Kadonneen etsintä** on selitetty luvussa Kadonneen etsintä (sivulla 14). Edellä mainitut luvut avaavat opinnäytetyöni toimintaympäristön.

Kokemus on kokemalla saatua tietoa, taitoa, tuntemusta. Kokemus on käytännöllistä perehtyneisyyttä, harjaannusta sekä tottumusta. Kokemus voi syntyä ajan kuluessa tai hetkessä, sen voi muodostaa koettu tapaus tai totumus. (Karppinen & Latomaa 2007, 78.) Kokemus on laaja käsite ja pitää sisällään monia merkityksiä. Opinnäytetyössäni kokemuksella halutaan kuvata ja kartoittaa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilön kokemaa *osaaamista ja perehtyneisyyttä* toimiessaan ja osallistuessaan etsintätilanteeseen, sekä kadonneen henkilön auttamiseen. Minkälaisia *tunteita, ajatuksia* etsintä on heissä herättänyt, mutta myös samalla miten he ovat kokeneet osaavansa toimia etsintä ja auttamistilanteessa?

Tuntemuksen ja kokemuksen eroja on vaikea erotella, koska kokemusta ei voi olla ilman aisteja ja tunteita. Kokemus voi olla hetkellinen elämys tai tunne. Ihmisen tajunta muokkaa kokemusta uusien havaintojen ja aistimusten myötä, se tekee kokemuksesta ainutlaatuisen. (Karppinen & Latomaa 2007, 75.)

Tunteilla eli emootioilla tarkoitetaan erilaisia reaktioita, joita koemme sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten iloa, vihaa, hämmennystä, pelkoa. Kehossa ja mielessä tapahtuvat voimakkaat muutokset ovat osa tunnereaktiota. Tunteet vaikuttavat käyttäytymiseen voimakkaasti ja nopeasti sekä ohjaavat toimintaa kriittisissäkin tilanteissa. Tunteet vaikuttavat tapaan havaita ja tulkita ympäristöä, ohjaavat toimintaa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja muokkaavat kehon vireystilaa. Tunteelliset ilmaisut jäävät helpommin tarkasti mieleen, ja usein tahtomattakin huomio kiinnittyy toisten ihmisten tunneilmaisuihin. Tietoisuus tunnereaktiosta auttaa tehokkaampien ratkaisukeinojen löytämisessä. Esimerkiksi pelkoreaktiossa ihminen pyrkii pakenemaan, mutta tietoisuus itse reaktiosta saa ajattelemaan tehokkaampia pelastautumiskeinoja. (Nummenmaa 2010, 11–13, 19.) Nummenmaan (2010, 21) mukaan tunnereaktioon sisältyy ainakin kolme osaa: Fysiologiset muutokset,

kuten sydämen sykkeen kiihtyminen, tunteiden vaikutus näkyy käyttäytymisen muutoksena, sekä subjektiivisena kokemuksena. Subjektiivinen kokemus tarkoittaa tietoisuutta omista tunteista.

Empatialla tarkoitetaan kykyä asettua autetun asemaan ja ymmärrystä siitä, miltä toisesta tuntuu eri tilanteissa. Empatia ei ole tunne, vaan se on kyky ja ominaisuus, joka syntyy jo varhaisessa vuorovaikutuksessa. Empatiakyvyn omatessaan ihminen kykenee osittaiseen toisen ihmisen asemaan samaistumiseen. (Hammarlund 2004, 81) Empatian tunne liittyy vahvasti kohtaamiseen, sekä vaikuttaa auttajan kokemiin tunteisiin.

Kohtaaminen ja auttaminen ovat käsitteinä avattu luvussa Autettavan kohtaaminen ja auttaminen (sivulla 17). Opinnäytetyössäni tarkastelen kohtaamista ja auttamista vapaaehtoisen auttajan näkökulmasta. **Tilanteen purkaminen** on avattu luvussa Auttajan selviytyminen, tukeminen ja tilanteen purkaminen (sivulla 25). Opinnäytetyössäni käsitellään etsintätilanteen tuomien tunteiden ja ajatusten purkamista vapaaehtoisen auttajan ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun 'Henkisen tuen' tarjoamin keinoin.

Kuva 1 Opinnäytetyön pääkäsitteet

4 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö kulkevat käsi kädessä, niiden käsitteitä käytetään nykyään neutraaleina synonyymeinä. Käsitteet pitävät sisällään monia ulottuvuuksia. (Laimio & Välimäki 2011, 9.) Tässä opinnäytetyössä käytetään termejä *vapaaehtoinen* ja *vapaaehtoistoiminta*, kun kuvataan vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöiden kokemuksia etsintätilanteesta.

Suomen Punaisen Ristin mukaan vapaaehtoistoiminta vahvistaa yhteistä hyvinvointia. Toiminta tarjoaa elämään sisältöä, mahdollisuuksia osallistua ja kehittää itseään. Vapaaehtoistoiminta on organisoitua, pitkäjänteistä sekä luotettavaa. Siihen sisältyy toiminnan suunnittelu, uusien ihmisten rekrytointi ja perehdyttäminen, koulutus, työnohjaus sekä palkitseminen. Toimintamahdollisuuksia tulee kehittää sekä motivoida, arvioida ja tarjota virkistystä vapaaehtoisille. Työtä tehdään tavallisen ihmisen taidoilla, motiiviksi riittää halu olla mukana. Vapaaehtoinen kuitenkin sitoutuu tekemään sen minkä lupaa. Toiminnan luotettavuus konkretisoituu vapaaehtoisten tekojen mukaan. Apua annetaan sitä saavan ehdoin ja avun tarve otetaan vakavasti. (Suomen Punainen Risti 2005, 7–8.) Laimio & Välimäki (2009) määrittelevät vapaaehtoistoiminta perustuu lisäksi palkattomuuteen, ja se lähtee ihmisen omasta halusta. Vapaaehtoistoiminnan tulisi olla kaikkien kansalaisoikeus. Se on merkki halusta osallistua ja vaikuttaa. (Laimio & Välimäki 2011,10.)

Vapaaehtoistyö on henkilön osallistumista organisoituun vapaaehtois- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyöksi ei lasketa toimintaa, jota pidetään velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan. Vapaaehtoistyö perustuu henkilön omaehtoisuuteen ja palkattomuuteen, ja se tapahtuu henkilön omalla vapaa-ajalla. Tehtävään valmennetun auttajan motiivi perustuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppia jotakin tärkeää. Vapaaehtoistyötä voi tehdä kuka tahansa iästä ja asuinpaikasta riippumatta kykyjensä, aikataulunsa ja voimavarojensa mukaan. (Eskola & Kurki 2001, 10, 95.)

Euroopan Unionin jäsenmaista Suomessa vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on aktiivista. Samaan luokkaan sijoittuvat myös Tanska ja Saksa sekä Iso-Britannia. Näissä maissa vapaaehtoistyöhön osallistuu 30–39 % aikuisväestöstä. Ainoastaan Itävallassa, Ruotsissa, Hollannissa sekä Luxemburgissa osallistuminen on korkeampaa, näistä maista yli 40 %.

aikuisväestöstä osallistuu vapaaehtoistyöhön. Keskimäärin 36–37 % 15–75 -vuotiaista on osallistunut jollakin tavalla vapaaehtoistyöhön. (Volunteering in the European Union 2010, 7.) Suosituimmat alat vapaaehtoistoiminnassa ovat urheilutoiminta, sosiaali- ja terveysalaan liittyvä toiminta, lasten ja nuorten hyväksi tehty toiminta, uskonnollinen toiminta, sekä omaan lähiyhteisöön liittyvä vapaaehtoistoiminta, kuten kylätoiminta ja talkootyö. (Tilastokeskus: Ajankäyttötutkimus 2009; Volunteering in the European Union 2010, 21.)

Yeungin (2002) tutkimuksen mukaan Suomalaisten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on hyvin aktiivista. Väestöstä 37 % on osallistunut johonkin vapaaehtoistoimintaan vuosittain. Naisten ja miesten, sekä nuorten ja vanhojen osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on keskimäärin yhtä paljon. Selvästi suosituin vapaaehtoistoiminnan alue on urheilu ja liikunta (30 %). Toiseksi aktiivisemmin Suomessa osallistutaan terveys ja sosiaalialoihin liittyvään vapaaehtoistoimintaan (25 %) ja kolmanneksi eniten lasten ja nuorten kasvatustieteisiin (22 %). Useimmiten suomalaiset vapaaehtoiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan jonkun yhdistyksen tai säätiön kautta (62 %). Suomalaiset osallistuvat vapaaehtoistyöhön halutakseen auttaa muita ihmisiä (41 %), 16 % osallistui, koska halusivat tehdä jotain hyödyllistä ja heillä oli siihen aikaa. Tilastot ovat samaa luokkaa myös Pessin (2008) tutkimuksessa. Peräti 91 % suomalaisista on sitä mieltä, että auttaminen tuottaa hänelle iloa tai että tuntee myötätuntoa auttamisesta. Valtaosa (68 %) suomalaisista on valmis auttamaan tulevaisuudessa teoilla, kuten vapaaehtoistyöllä, sekä rahalliseenkin auttamiseen on valmis lähes sama määrä (59 %).

4.2 Suomen Punainen Risti ja Vapaaehtoinen pelastuspalvelu

Punainen Risti on kansainvälinen avustusjärjestö, joka on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Punainen Risti lievittää hätää ja auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ympäri maailmaa. Kaikessa toiminnassa Punaisen Ristin noudatetaan seitsemää periaatetta: inhimillisyyttä, tasapuolisuutta, puolueettomuutta, riippumattomuutta, vapaaehtoisuutta, yleismaailmallisuutta, sekä ykseyttä. Suomen Punainen Risti (SPR) on ollut toiminnassa vuodesta 1877. (Ensiapuopas 2008, 158.) Suomen Punainen Risti kuuluu Suomen suurimpiin kansalaisjärjestöihin. SPR:n toiminnassa (2010) on mukana 30 000 aktiivista vapaaehtoista Suomessa, lähes 92 000 jäsentä ja 154 000 vapaaehtoista verenluovuttajaa, sekä (Suomen Punainen Risti 2011.)

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on toiminut vuodesta 1964. Se on lähes viidennentoista jäsenen järjestön yhteenliittymä. Vapepan perustehtävänä on auttaa avuntarpeessa

olevia ihmisiä. Vapepa tarjoaa viranomaisille avuksi koordinoitua ja koulutetun vapaaehtoisjoukon tuen erilaisiin viranomaistehtäviin. Vapepan toiminta perustuu jäsenjärjestöjen ylläpitämiin toimintaryhmiin ja näiden hälytysvalmiuteen. Vapepan alaisena on noin 1200 hälytysryhmää ja lähes 20000 henkilöä. Vapaaehtoisten muodostamat hälytysryhmät toimivat pääosin etsintä- ja huoltotehtävissä sekä muonituksessa ja liikenteenohjauksessa. Vapepan toiminta-ajatuksena on tarjota järjestöjen harrastetoiminnan kautta osaamista viranomaisten käyttöön. Vapepan toiminnassa on mukana viisikymmentä kansalaisjärjestöä ja yhteisöä. Osa jäsenyhteisöistä toimii valmiusyhteisöinä ja asettaa viranomaisten käyttöön omia hälytysryhmiä, osa yhteisöistä tukee näiden toimintaa. Suomen Punainen Risti on Vapepan yhdysjärjestö ja koordinoi Vapepan toimintaa yleisen pelastuspalvelun osalta. Suomen Lentopelastusseura ja Suomen Meripelastusseura koordinoivat omilla (Honkanen 2011; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2012.)

Vapepalla on vuosittain noin 400 hälytystehtävää. Hälytysten määrä on kasvanut viime vuosien aikana. Viranomaisten tietoisuus Vapepan tarjoamasta avusta ja kynnys hälyttää Vapepa avuksi viranomaistehtäviin vaihtelee eripuolilla maata ja vaikuttaa vuosittaisiin hälytystehtävien määriin. (Honkanen 2011).

Vuonna 2009 Vapepalla oli auttamistehtäviä yhteensä 322 kappaletta. Hälytystehtävistä 55,5 % oli eksyneen ja kadonneen etsintätehtäviä (174), 24,6 % ensihuollon tehtäviä (71) ja 17,4 % oli valmiushälytyksiä (67). Maastopalossa vapaaehtoiset avustivat kerran ja muita auttamistilanteita oli 2,1 % kaikista hälytystehtävistä (9). Kadonneen henkilön etsinnässä 76,5 % etsityistä löytyi elävänä ja 7,4 % kuolleena. 16,1 % etsityistä ei löydetty etsintätehtävän aikana. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2010.)

Vapepan toiminta on hyvin monialaista osaamista. Etsintätehtävien lisääntyminen ovat suuressa roolissa, mutta myös ensihuollon tehtävät ovat kasvaneet viime vuosina huomattavasti. Ensihuoltoon sisältyvät henkisen tuen tehtävät ovat vakiinnuttaneet asemansa Vapepan toiminnassa ja viranomaisten tietoisuudessa. Viranomaiset ovat oppineet hyödyntämään ensihuollon palveluja niin onnettomuuden uhrien, kuin oman organisaation huoltoon liittyvissä auttamistilanteissa. (Honkanen 2011.)

Viime vuosien aikana kolmannen sektorin suuntaus on ollut kasvussa merkittäväksi toimijaksi viranomaisten toiminnan tukena ja jopa toiminnan rinnalla. Suuntaus tuntuu vahvistuvan, sillä monet viranomaistahot kamppailevat vähenevien resurssien kanssa, vaikka teh-

tävät ja velvoitteet lisääntyvät. Kuitenkin viranomaisilla on aina lain määräämä vastuu ja velvoite ja vapaaehtoisen tukevat viranomaisten toimintaa. (Honkanen 2011.)

4.3 Kadonneen henkilön etsintä

Kadonneella henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, joka katoaa jättämättä ilmoitusta olinpaikastaan. Kadonneesta tehdään ilmoitus poliisille. Useimmiten ilmoituksen tekee kadonneen lähiomainen, mutta ilmoittaja voi olla myös viranomainen tai sivullinen henkilö. Kuka tahansa voi kadota iästä tai sukupuolesta riippumatta. (Pajuoja & Salminen 1996, 7.)

Maastossa liikkussa pahin uhka on kylmyys ja kosteus. Luonto voi olla julma ja arvaamaton luonnossa liikkujalle. Janoa ja nälkää ihminen sietää jonkin aikaa, mutta kylmän varalta retkeilijän tulisi huolehtia asianmukaisesta pukeutumisesta. Luonnossa liikkuja tarvitsee erityistaitoja selviytyäkseen tapaturma- tai onnettomuustilanteesta. Ammattiavun saapumisen maastoon tai vesialueilla voi kestää kauan, näin ollen tapaturman tai onnettomuuden sattuessa henki voi olla kokonaan retkeilijän omissa käsissä (Kodin turvaopas - Suojele itseäsi ja muita 2008.)

Kadonneen henkilön etsintöjä järjestetään vuosittain lähes tuhat. Murto osa päättyy viranomaisten tietoon, sillä usein eksynyt löytää itse perille tai omaiset tulevat apuun. Suuri osa katoamistapauksista on lapsia, dementoituneita vanhuksia tai psyykkisesti sairaita, joilla saattaa olla myös itsemurha-aikeita. Osa katoamisista johtuu sairastapauksista, tapaturmasta tai muusta onnettomuudesta (Kodin turvaopas - Suojele itseäsi ja muita 2008.)

4.3.1 Kadonneen henkilön etsinnän järjestäminen

Poliisi vastaa kadonneen henkilön etsinnästä sisämaassa ja sisävesialueilla. Rajavartiolaitos vastaa etsinnästä merellä (Poliisi 2012). Tässä opinnäytetyössä keskitytään sisämaaetsintään, joka käytännössä tarkoittaa etsintätehtävää maastossa sekä taajamassa.

Poliisi käynnistää etsinnät viipymättä katoamisilmoituksen saatuaan, jos epäillään kadonneen henkilön olevan kyvytön huolehtimaan itsestään kuten lapsi, vanhus, tai sairas henkilö, tai olosuhteet muuten viittaavat siihen, että henkilön epäillään olevan hengenvaarassa, tai joutuneen rikoksen uhriksi. Etsintöjen käynnistämisen kiireellisyyteen vaikuttaa myös vallitseva sääolosuhteet sekä vuodenaika. (Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta 2012, 5.) Henkilöetsintätehtävät jaetaan hätäetsintään ja tutkinnalliseen etsintään. Hätäet-

sinnässä etsityn oletetaan olevan elossa ja avun tarpeessa. Hätäetsintä käynnistetään heti katoamisilmoituksen jälkeen ja kyseessä on aina toiminta ihmishengen pelastamiseksi. Tutkinnallisen etsinnän käynnistämiseen saattaa katoamisesta olla jo kulunut pitkäkin aika. Poliisi käynnistää etsinnät, mikäli kadonneeksi ilmoitetun henkilön tutkinnassa on tullut esiin seikkoja, että etsintä on syytä aloittaa. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2012, 2.)

Poliisilain (493/1995) 1. §:n 3. momentin mukaan poliisi voi määrätä jokaisen tehtävään kykenevän 18–54 -vuotiaan, osallistumaan kadonneen etsintään ja muuhun toimintaan ihmishengen pelastamiseksi. Poliisilain (493/1995) 45a §:n perusteella poliisi voi käyttää etsinnöissä apuna vapaaehtoisjärjestöjä. Vapaaehtoisjärjestöjä voidaan käyttää myös muissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly huomattavaa julkisen vallan käyttöä. Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä etsintätehtävissä tekee etsintätehtävää johtava poliisimies. Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä muussa avustustehtävissä tekee päällystön kuuluva poliisimies. (Poliisilaki 493/1995; Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta 2012, 3). Vapepan ja muiden vapaaehtoisjärjestöjen käyttämisestä poliisin apuna kadonneiden henkilöiden etsinnässä on muodostunut vakiintunut käytäntö. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2009, 2–3).

Tehokkaan ja nopean etsintätilanteen käynnistämiseksi poliisi antaa muille viranomaisille ja vapaaehtoisorganisaatiolle ennakoilmoituksen etsinnästä sovittujen toimintamallien mukaan. Hätäetsintätilanteessa poliisi antaa vapaaehtoisjätölle esihälytyksen, joka nopeuttaa vapaaehtoisjärjestön johdon toimintaa etsintätilanteeseen varautumisessa. Esihälytyksessä annetaan esitiedot kadonneesta. Varsinainen etsintä aloitetaan viipymättä, mikäli etsittyä ei ole löydetty lähietsinnästä, omaistiedusteluista, sairaalatiedosteluista tai muiden alkutoimenpiteistä huolimatta. Etsintää jatketaan niin kauan kun voidaan olettaa, olosuhteet huomioon ottaen, että etsittävä on vielä elossa ja avuntarpeessa. Hätäetsintää jatketaan yhtäjaksoisesti, eikä sitä tule lopettaa edes yöllä, ilman erityistä syytä. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2012, 2–3.)

Etsinnöistä maalla poliisi antaa ennakoilmoituksen tai hälytyksen Vapaaehtoisen pelastuspalvelun maakunnalliselle hälytyspäivystäjälle. Ennakoilmoituksen ja hälytyksen yhteydessä poliisi arvioi yhteistyössä vapaaehtoisjärjestön johdon kanssa etsinnän kiireellisyyttä, toiminta-aluetta, toiminta-alueen laajuutta, etsintätapaa ja käytössä olevia muita voimavaroja ja keinoja etsinnän suorittamiseksi. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalve-

lun yhteistoiminta 2012,4.) Vapepan johtaja ilmoittaa tehtävään osallistuvista henkilöistä johtavalle poliisille. Vapepa huolehtii siitä, että tehtävään määrätty henkilö kykenee suoriutumaan annetusta tehtävästä ja että käytössä olevat välineet ovat kunnossa. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2009, 5–6.)

Poliisilla on etsintöjen ajan kokonaisvastuu etsinnöistä (yleisjohto), mutta poliisi voi antaa toimintavastuun maastoetsinnästä rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien yksikön, tai koulutetun vapaaehtoisjärjestön suoritettavaksi. Yleisjohtajan ohjeiden mukaan organisaatiot johtavat omia yksiköitään ja organisaation johtajat raportoivat toiminnasta yleisjohtajalle. Etsinnän päättyessä varmistetaan, että kaikki osallistuneet tahot saavat tiedon toiminnan päättymisestä ja että kaikki osallistujat poistuvat tehtävältä tilannejohtajan ohjeiden mukaan. (Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta 2012, 4–5.)

Etsintätehtävään osallistuvalla vapaaehtoisjärjestön henkilöllä on vaitiolovelvollisuus, näin ollen tietoa etsinnöistä ja siihen liittyvistä asioista ei saa antaa eteenpäin koko etsintätilanteen aikana tai sen jälkeen. (Poliisin ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2012, 7.)

4.3.2 Vapaaehtoinen viranomaisen apuna

Suomen Punaisen Ristin (SPR) keskeisenä tehtävänä on suomalaisten auttamisvalmiuden lisääminen ja terveyden edistäminen. Vuosittain SPR kouluttaa kursseillaan yli 100 000 suomalaista toimimaan eri ensiapu- ja auttamistilanteissa. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepan) hälytysryhmät harjoittelevat voidakseen auttaa viranomaisia tai tavallisia ihmisiä. Viranomaiset hälyttävät tarvittaessa heidät avukseen erilaisiin tehtäviin muun muassa kadonneen henkilön etsintään tai onnettomuuksiin. Vapepan ryhmien huoleksi voidaan jättää muun muassa henkinen tuki, evakuointi, majoitus tai liikenteen ohjaus. (Sahi, Castrén, Helistö & Kämäräinen 2008, 158.)

Etsintäkurssi ovat suosituksena etsinnöissä hälytysryhmään pääsemiselle. Kurssilla perehdytään muun muassa etsintäorganisaatioon, erilaisiin etsintätilanteisiin ja etsintämenetelmiin teoriassa ja käytännössä, sekä viestitoiminnan perusteisiin. Kurssi antaa valmiuden osallistua ja toimia apuna etsinnöissä etsintäketjussa tai -partiossa. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2007, 5.) Etsintäkurssin lisäksi etsintään osallistuvan tulisi osata suunnistus- viestintä- ja ensiaputaidot.

Ensiapukurssi (EA1) on ensiavun peruskurssi joka pitää sisällään teoriaa ja käytännön harjoittelua. Kurssi antaa perustiedot ja -taidot auttaa hätätilanteessa ja tavallisimmissa sairaus- ja onnettomuustilanteissa. Kurssi pitää sisällään muun muassa tajuttoman potilaan ensiavun, aikuisen elvytyksen, toiminnan eri sairaskohtausten sattuessa, verenvuoto- ja shokkipotilaan ensihoidon, palovammat, paleltumat, raajojen murtuma- ja nivelvammapotilaan auttamisen. Ensiapu kurssien antamien valmiuksien ylläpitäminen edellyttää osallistumista kertaus- tai jatkokoulutukseen vähintään kolmen vuoden välein. (Suomen Punainen Risti 2012a.)

Hälytysryhmätasolle suositeltavien peruskurssien lisäksi osaamista voi täydentää osallistumalla lisäkoulutuksiin ja jatkokursseille. Osaamista voi täydentää muun muassa osallistumalla Ensiapu 2 ja 3 -kursseille, maastoetsintäkursseille, tai vaikka henkisen ensiavun kursseille. Etsinnän johtamis- ja johtoryhmä kurssit on tarkoitettu kaikille etsinnän johtotehtävissä toimiville. Viestintäkurssit puolestaan koulutetaan viestittäjiä ja asiantuntijoita etsinnän viestitehtäviin. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2007.) Vapepan ryhmät täydentävät osaamistaan tehtäväkohtaisesti perehtyen omaan osaamisalaansa sekä harjoittelemalla tehtäviä omissa ryhmissään. Lisä- ja erikoistumiskoulutuksia on lukuisia.

4.4 Autettavan kohtaaminen ja auttaminen

Kohtaamisella tarkoitetaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja se on käsitteenä laajempi kuin tapaaminen. Ihmisten kohtaamisessa helpottavat hyvä itsetuntemus sekä omien arvojen, asenteiden ja ennakkoluulojen tiedostaminen. Kohtaaminen voi olla sanoja, mutta aina niitä ei tarvita. Kohtaaminen voi olla pelkästään läsnäoloa tai läheisyyttä. (Enäkoski 1996, 5). Auttamiseen liittyy väistämättä myös henkilön kohtaaminen ja näin ollen termit kulkevatkin käsi kädessä.

Usein auttamistilanne ei ole niin vakavia, että kyseessä olisi ihmishenki vaarassa. Tavallisesti tilanteessa tarvitaan vai pientä apua ja tukea, kuten loukkaantuminen tai sairastunut. Usein pelkät neuvot ja ohjeet riittävät avun tarvitsijalle. Tilanteeseen, jossa tarvitaan nopeaa reagointia ja auttamistoimenpiteitä, voi joutua auttajaksi missä tahansa. Ensiaputaitojen hankkiminen ja jatkuva ylläpitäminen antaa auttajalle valmiudet toimia ensiaputilanteessa mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Ensiaputaidot lisäävät arjen turvallisuutta, kykyä selviytyä erilaisista tilanteista ja erityistehtävistä. Auttamistilanteessa rauhallinen ja järjestelmällinen toiminta on ensiarvoisen tärkeää. Tavoitteena on, että ensiapu-

koulutuksen saanut osaa toimia tilanteessa, soveltaen oppimaansa käytännön tilanteisiin. (Sahi ym. 2008, 21,153.)

Kuva 2 Kun kohtaat autettavan (muokattu Hartikka, Kallio & Luoma 2009)

4.4.1 Ensiapu osana hoitoketjua

Tilannearvio alkaa siitä, kun ensimmäinen auttaja tulee tapahtumapaikalle. Auttajan on helpompi toimia ensiaputilanteessa, kun siihen on ennalta varauduttu. Auttaja tekee ensiarvion tapahtumasta, tapahtumapaikasta, autettavien määrästä, heidän tilastaan, oireistaan sekä avuntarpeestaan. Jos auttajia on useita, kokonein ottaa ohjat omiin käsiinsä ja johtaa tilannetta. (Sahi, ym. 2008, 13, 22.)

Nopean tilannearvion jälkeen auttaja tekee **hätäilmoituksen** (Sahi ym. 2008, 13, 22–23). Kadonneen löytymisestä tehdään ilmoitus etsinnän johtopaikalle. Mikäli autettava tarvitsee ambulanssia, se hälytetään löytöpaikalta soittamalla hätänumeroon 112.

Pelastamalla loukkaantunut vaaratilanteesta estetään uusien tapaturmien ja vammojen synty, sekä ehkäistään lisävaara, esimerkiksi nostamalla jäihin tippunut vedestä. Pelastamiseen voidaan tarvita ammattiauttajia ja lisäkalustoa, mikäli autettava on juuttunut kiinni, kyseessä on sortumavaara. Vaarallista kohdetta tulee lähestyä aina harkiten, vaarantamatta omaa tai muiden henkeä tai terveyttä. (Sahi ym. 2008, 14, 24.)

Ensiapu on äkillisesti loukkaantuneelle tai sairastuneelle annettavaa apua tapahtumapaikalla. Hätäensiapu on henkeä pelastavaa apua, jolla pyritään turvaamaan autettavan perus-

elintoiminnot ja estämään hänen tilansa paheneminen. Ensiavun antaja on usein maallikko. Äkillinen onnettomuus tai sairastuminen aiheuttaa fyysisen vamman lisäksi psyykkisen vamman. Henkisen ensiavun tarkoituksena on onnettomuus- tai vaaratilanteessa rauhoittaa, tukea ja lohduttaa avuntarpeessa olevaa. Auttajan tulee olla jatkuvasti tietoinen autettavan tilasta, tarkkailla hänessä tapahtuvia muutoksista ja tarvittaessa antaa ensiapua. (Sahi ym. 2008, 14, 24–29.)

Ensivaste on ensimmäiseksi hätätilapotilaan tavoitettava yksikön apu. Ensivaste voi olla poliisi, ambulanssi, pelastusyksikkö, vapaapalokunnan (VPK) tai SPR:n ensivasteyksikkö. Ensivastetoiminnan tarkoituksena on lyhentää potilaan auttamisviivettä, ensivasteen koulutuksen saanut pystyy ensiarvion jälkeen antamaan hätäensiapua. Ensivasteyksikkö usein avustaa ensihoitoyksikköä, mutta ei välttämättä kuljeta potilasta. (Sahi ym. 2008, 14.)

Ensihoito on asianmukaisen koulutuksen saaneen henkilön tilannearvio ja välittömästi annettava henkeä pelastava hoito, jolla pyritään käynnistämään, ylläpitämään ja turvaamaan autettavan peruselintoiminnot. Kuljetuksen hoitaa se yksikkö, jolla on riittävästi valmiuksia huolehtia ja valvoa autettavaa. Tapahtumapaikalla aloitettua ensiapua ja ensihoitoa jatketaan hoitoon kuljetuksen aikana. (Sahi ym. 2008, 14, 27.)

Sairaalassa selvitetään taudin tarkempi määritelmä ja aloittamaan sen mukaiset hoidot. **Kuntoutuksella** pyritään palauttamaan autettavan omatoimisuus ja työkyky. (Sahi ym. 2008,14.)

Kuva 3 Hoitoketju

4.4.2 Traumaattiset kokemukset ja stressi

Stressi kuvaa ulkopuolisten olosuhteiden eli niin sanottujen stressitekijöiden suhdetta ihmisen persoonallisuustekijöihin, kykyihin ja taitoihin käsitellä ja toimia erilaisissa stressaavissa tilanteissa. Jos näiden asioiden välillä ihminen kokee epätasapainoa, hän kokee stressiä. Ihmiset kokevat stressiä eritavalla. Stressin kehittyminen käynnistää eräänlaisen selviytymismekanismen, joka pyrkii vähentämään stressiä ja selviytymään tilanteesta eteenpäin. Toiset ihmiset eivät tunnista itsessään stressiä, vaan kieltävät sen kokonaan. Tällaiset ihmiset saattavat käyttää torjumiseen päihteitä tai touhuavat kaikenlaista, esimerkiksi sivoavat saadakseen ajatukset muualle. Toiset ihmiset käyttäytyvät stressin vallitessa syyttävästi tai suuntaamalla aggression toisiin ihmisiin tai itseensä. Osa ihmisistä pyrkii puolestaan myös vähentämään stressiä keskustelemalla, pohtimalla mistä stressi johtuu ja kuinka sitä voisi vähentää. Stressi ei sinällään ole pahasta. Kohtuullinen stressi on tehokas työskentelyn edellytys ja voimakaskin stressi kohtuullisissa määrin voi johtaa positiiviseen lopputulokseen. Traumaattiset tapahtumat aiheuttavat hyvin voimakasta stressiä ja panevat ihmiset koetukselle. (Saari 2003, 275–176.)

4.4.3 Traumaattisen kokemuksen käsittelyprosessi

Kriittisissä äkkitilanteissa mielen ja kehon reaktiot etenevät yleensä vaiheittain (kuva 4). Reaktion voimakkuus riippuu stressitekijän laadusta ja voimakkuudesta, sekä aikaisemmista traumaista. Kriisin kestoon ja tilanteen läpikäymiseen vaikuttaa monet tekijät. Lieventävinä tekijöinä pidetään kriisiin joutuneen psyykkistä vahvuutta ja stressinsietokykyä, koulutusta, sekä aikaisempia, jo käsiteltyjä kokemuksia. Lisäksi ystävien, perheen ja lähipiirin tuella on suuri merkitys kriisin käsittelyssä ja läpikäymisessä. (Hammerlund 2004, 96.)

Ihmisten reaktio traumaattisen kokemuksen jälkeen noudattaa tiettyä luonnollista kulkua. Traumaattisen psyykkisen kriisin kulku voidaan jakaa liukuvien rajoin sokkivaiheeseen, reaktiovaiheeseen, käsittely ja uudelleen suuntautumisen vaiheeseen (Saari 2003, 41). Toisinaan sokkivaihetta voi edeltää uhkavaihe, jossa jo aletaan kokea lisääntyvää ahdistusta ennakoitaessa lähestyvää kriisitilannetta (Lönnqvist 2005).

Uhkavaiheeseen liittyvää ahdistusta ihminen pyrkii hallitsemaan suojautumiskeinoilla. Uhan kieltäminen voi muuttua haitalliseksi, jos uhkaava tilanne toteutuu. Näin ollen traumaattinen stressi joudutaan kohtaamaan siihen valmistautumatta. (Lönnqvist 2005.)

Sokki- ja reaktiovaihe muodostavat varsinaisen akuutin kriisivaiheen. Kriisin ensimmäinen oire on epätodellinen olo. **Sokkivaihe** voi kestää muutamasta minuutista useaan tuntiin. Shokkivaihe alkaa heti kriisin laukaisseen tilanteen jälkeen ja sen aikana ihminen ei kykene vielä käsittämään kriisin aiheuttanutta tapahtumaa ja saattaa jopa kieltää sen. Shokkivaiheessa ihminen voi lamaantua täydellisesti ja sulkea tunteet pois. Jotkut saattavat reagoida voimakkaalla kiihtymystilalla, itkien tai huutaen raivokkaasti. Sokkivaiheessa esiintyvät torjunta ja kieltäminen ovat tarpeellisia ja selviämistä edistäviä sopeutumiskeinoja, kunhan ne eivät jatku liian kauan. Shokkivaiheessa oleva tarvitsee yleensä konkreettista turvaa ja kokemuksen siitä, että läsnä olevat ihmiset hallitsevat tilanteen. (Hammarlund 2004, 98; Lönnqvist 2005.)

Shokkivaiheessa autettavalle tulee antaa asianmukainen somaattinen ensihoito, auttaa konkreettisesti esimerkiksi antamalla lämmin huopa, selkeä tiedottaminen ja ylipäättään ammatillinen ja asianmukainen toiminta ovat myös sokkivaiheen psyykkistä hoitamista. (Lönnqvist 2005.)

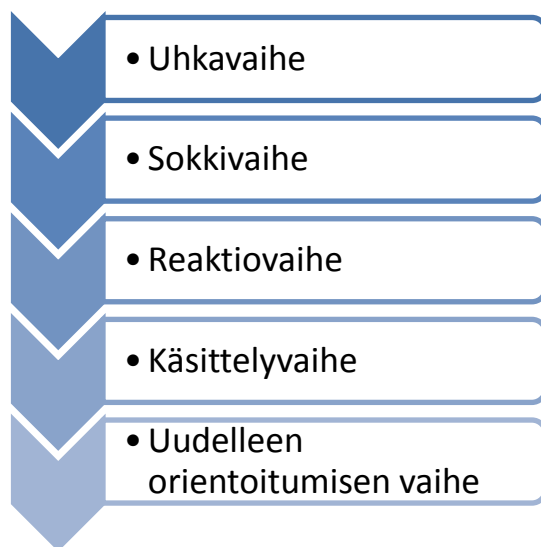
Sokin jälkeen siirrytään reaktiovaiheeseen, jossa ihminen alkaa vähitellen muodostaa käsityksiä miksi ja miten kaikki tapahtui. **Reaktiovaihe** kestää muutamasta viikosta muutamaan kuukauteen. Henkiset puolustuskeinot vahvistuvat ja vähitellen tapahtuman kieltäminen vähenee. Tässä vaiheessa myös pidätetyt tunteet tulevat usein esiin. Reaktiovaiheessa tapahtumat toistuvat mieleen muistikuvina. Traumaattisen tilanteen mieleen palautuminen saattaa aiheuttaa ihmiselle sydämentykytystä, hikoilua ja pyörrytystä. Reaktiovaiheessa voi ilmetä muun muassa pelkoa, ahdistusta, ruokahaluttomuutta, masennusoireita, uni- vaikeuksia tai vihamielisyyttä. Ajan kuluessa toistuvat mielikuvat ovat vähemmän pelottavia ja myös fyysiset oireet helpottavat. (Hynninen & Upanne 2006, 10–11; Hammarlund 2004, 98–99.)

Reaktiovaiheessa ihmisen keskeinen tarve on löytää tasapaino traumaattisten kokemusten läpikäymiselle ja käsitellä sietämättömät tunteet. Ihminen tarvitsee kuulluksi ja välitetyksi tulemisen kokemuksia. Reaktiovaiheessa autettava tarvitsee selkeää, käytännönläheistä ja konkreettista informaatiota tilanteesta, autettava ei kykene vastaanottamaan kuin vähän tietoa kerrallaan. Reaktiovaiheessa saattaa ilmetä myös toisia henkilöitä syyttäviä tuntemuk-

sia. Tällaisissa tilanteissa auttajan tulee olla kärsivällinen, ymmärtävä, syytöksistä ei pidä missään tapauksessa provosoitua. Raskaiden kokemusten kuuntelu edellyttää hoitavalta henkilöltä hyvää psyykkistä tasapainoa ja omien traumaattisten kriisien riittävää hallintaa. (Lönqvist 2005.)

Reaktiovaiheen jälkeen trauman paraneminen voi alkaa. **Kriisin käsittelyvaiheessa**, korjausvaiheessa, henkilö alkaa tiedostaa kriisin tapahtumat ja hyväksymään tapahtuneen. Tapahtumaa ei enää kielletä, vaan henkilö alkaa käsitellä ja pohtia omaa identiteettiään. Ajatukset alkavat olla jo muissakin asioissa kuin tapahtuneessa, kuitenkin vielä tulevaisuutta ei kyetä miettimään. Käsittelyvaihe kestää muutamasta viikosta jopa muutama vuoteen. (Hynninen & Upanne 2006, 11; Hammarlund 2004, 99.) Hoidon kannalta tilaisuus tulla kuunnelluksi on edelleen tärkeää, mutta hoitoasenteessa korostuu silloin myös henkilön autonomian ja eteenpäin suuntautumisen tukeminen. (Lönqvist 2005.)

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa, sopeutumisvaiheessa kriisin aiheuttanut tapahtuma ja sitä seuranneet kokemukset ovat muuttuneet osaksi elämää ja vaikeat asia on jätetty taakse. Tapahtuneen kanssa pystyy elämään, eikä se ole enää jatkuvasti mielessä. Traumaattisesta tapahtumasta ja jälkiseurauksista riippuen aikaa tähän kuluu yhdestä kahteen vuoteen. (Hynninen & Upanne 2006, 11; Hammarlund 2004, 99–100.).

Kuva 4 Traumaattisen kokemuksen reaktiovaiheet

4.5 Auttajan selviytyminen ja tukeminen

Vapaaehtoinen auttaja voi kokea työstään uupumusta ja stressiä, siinä missä ammattiauttaja tai avunsaaja (Hartikka ym. 2009, 2). Auttajan voi kohdata työssään erittäin suurenkin psyykkisen kuormituksen, joka aiheuttaa hänelle stressireaktion ja traumaattisia kokemuksia. Jokainen auttaja kokee tilanteet omalla tavallaan, toiset selviytyvät ilman kriisiä tai edes ahdistavaa kokemusta, mutta toisille tilanne voi olla vaikea. (Saari 2003, 277–280.)

Auttaja joutuu monesti punnitsemaan elämän epäoikeudenmukaisuuden ja oman haavoittuvuutensa, sekä siihen liittyvät pelot ja tunteet. Monesti auttajaa koskettavat juuri ne kokemukset ja tunteet, jotka ovat omassa elämässä pinnalla. Auttaminen vaativissa tilanteissa on henkisesti ja psyykkisesti kuormittavaa ja auttajalle saattaakin ilmaantua psyykkisesti samanlaisia reaktioita ja tunteita kuin autettava on kokenut. (Ruishalme & Saaristo 2007, 122–123; Hartikka ym. 2009, 7.)

Auttaja kokee vapaaehtoistyössä stressiä. Jo pelkkä hälytysvalmiuteen joutuminen voi laukaista vapaaehtoisessa auttajassa stressiä. Tilanteen pitkittyminen, epäselvät tilanteet ja odottaminen voivat tuntua auttajasta raskaille. Stressireaktion tunteminen auttaa jaksamaan ja kohtaamaan autettava. (Hartikka ym. 2009, 7.)

Jaksamisen kannalta auttajan onkin tärkeä huolehtia myös itsestään. Auttajalla pitää olla käsitys omista rajoistaan. On tärkeää tunnistaa omat voimavarat ja osata kieltäytyä, mikäli kokee tehtävän liian vaativaksi. Kokemusten läpikäyminen ja riittävä koulutus auttaa pitämään mielen tasapainossa. Myös riittävä lepo, ravinto ja virkistyminen auttavat jaksamaan. Hyvä ryhmähenki, työstä saatu arvostus ja auttamisen tarjoama mielihyvä motivoivat vapaaehtoistoiminnassa. (Ruishalme & Saaristo 2007, 122–123; Hartikka ym. 2009, 7–8.)

Moisio (2003,46) tutki katastrofityössä mukana olleiden henkisen huollon auttajien selviytymistä katastrofi tilanteesta. Tutkimuksen mukaan tärkeintä ovat selkeät toimintaohjeet ja informaatio, sekä selkeä toiminnan johtaminen. Selkeät toimintaohjeet auttavat toimimista poikkeusoloissa. Samalla toimintaohjeet luovat auttajalle turvallisuudentunnetta. Puolestaan riittämättömät toimintaohjeet aiheuttivat tutkittaville epävarmuutta, turhautumista ja stressin lisääntymistä. Myös ennakoasenoitumisella on suuri merkitys. Ennen katastrofi-paikalle tuloa auttaja voi miettiä itselleen sopivan tavan rauhoittua. Merkityksellisenä pidettiin auttajan selviytymisen kannalta selkeää roolien jakamista ennen katastrofityön aloittamista. Tuttu ja turvallinen, ns. ”ammattillinen” roolin saaminen oli auttajalle helpotus.

Katastrofityössä ikään kuin testataan niitä taitoja, jotka ennen katastrofitilannetta hankitaan.

Moision (2003) tutkimuksessa auttamisessa kaikkein raskaimmiksi asioiksi koettiin epäietoisuus siitä kauan työskentely kestää, omaisten hätä, huoli toisista auttajista sekä raskas työskentely ilman ruokaa ja juomaa oman palkkatyön jälkeen. Raskaalta tuntuvat myös autettavan aggressiiviset tunteet, tilanteen johtajana toimimisen sekä tiedostamisen että apu, jota voi tarjota, on rajallista. Auttajassa herää monenlaisia tunteita, kuten hämmennystä ja epäuskoa, turhautumista, epävarmuutta, syyllisyyden tunteita, liikutusta ja avuttomuuden tunteita. Auttajan omat tunteet saattavat pahimmillaan haitata työskentelyä kriisitilanteessa. (Moisio 2003,46–49.) Tilanteessa selviytymisessä helpottaa tilanteen hyväksyminen sellaisena kuin se on. Toinen keino niin fyysisen kuin psyykkisenkin jaksamisen kannalta on taukojen pitäminen. Tauon aikana auttajalla on mahdollisuus levätä, antaa tilaa omille tunteille ja oman mielen rauhoittamiselle kriisitilanteessa. Lisäksi selviytymisen keinona sieittää omia tunteita auttamistilanteen aikana on laittaa ne sivuun myöhempää käsittelyä varten. (Moisio 2003, 50–51.)

Etsintätilanteen jälkeen auttaja voi kokea samoja jälkireaktioita kuin autettava. Tällaisia tuntemukset ovat fyysisiä, tunnetason oireet sekä käyttäytymiseen liittyviä oireita. (Saari 2003, 280.) Auttajien kokemia fyysisiä oireita auttamistilanteen jälkeen olivat Moision (2003,61–62.) tutkimuksen mukaan väsymys, unettomuus, painon putoaminen, päänsärky, hartioiden kipeytyminen. Käyttäytymiseen ja tunteisiin liittyviä oireita olivat viha, häpeän- ja syyllisyyden tunne, sekä järkyttävien muistikuvien mieleen palautuminen. Lisäksi auttajat miettivät, oliko omalla toiminnallaan todella pystynyt auttamaan riittävän hyvin. Samat oireet ilmenevät myös muissa tutkimuksissa.

Auttajan on syytä seurata omia ja toisten reaktioita ja tunnistaa stressireaktion aiheuttamat tunteet ja tarvittaessa puuttua niihin. Oireiden purkamiseen tarvitaan psyykkisiä toimenpiteitä joko tapahtumapaikalla tai se jälkeen. Pareittain ja pienissä ryhmissä työskennellessä tukea voi saada jatkuvasti. (Hartikka ym. 2009.) Ryhmä tuo auttajalle turvallisuuden tunnetta ja neuvojen ja päätöksentekovastuun ja tehtävien jakaminen helpottaa auttajan työskentelyä kriisitilanteessa. Vertaistuki tarjoaa tärkeää sosiaalista tukea, jolloin tilanteesta tulee auttajalle hallittavampi. (Moisio 2003, 65.) Tunteiden tunnistaminen ja ajatusten läpikäyminen auttaa selviytymään järkyttävästä tapahtumasta ja näin tunteet eivät jää häiritsemään mieltä ja vaikeuttamaan keskittymistä (kuva 5). (Hartikka ym. 2009.)

Kuva 5 Auttajan selviytymistä auttaa jaksamaan (muokattu Hartikka ym. 2009)

4.6 Tilanteen purkaminen

Mahdollisuus purkukeskusteluun on tarjottava välittömästi rankalta tuntuneen kohtaamisen jälkeen. Se auttaa palautumaan ja käsittelemään tapahtunutta. Myös koulutus on suuressa osassa, se edistää jaksamista ja auttaa käsittelemään reaktioita sekä kokemuksia raskaalta tuntuvassa auttamistilanteessa ja sen jälkeen. (Hartikka ym. 2009.)

Ensihuollon hälytysryhmä on osa Vapepan organisaatiota ja hälytysjärjestelmää. Ensihuollon tarkoituksena on antaa ihmisille apua ja tukea erilaisissa onnettomuus ja erityistilanteissa. Ensihuolto pyrkii huolehtimaan ihmisten perustarpeista ja tukea heidän selviytymistään. Ensihuoltotoimintaan sisältyy muun muassa vaatetus, ruokahuollon järjestäminen, hättämajoituksessa avustaminen, läsnäolo ja henkinen tuki, ensiapu ja terveydentilaan liittyvien tarpeiden selvittäminen, neuvonta ja käytännön apu, henkilöiden ja tapahtumien kirjaaminen, sekä viranomaisten huolto. Ensihuollon hälytystehtävien määrä on noussut viimeisten vuosien aikana. Vuonna 2010 Vapepalla oli yhteensä 380 hälytystehtävää, joista ensihuollon hälytystehtäviä oli 80. (Ensihuollon loppuraportti 2011,3.)

Henkinen tuki on osa Ensihuoltoa. Henkisellä tuella pyritään ehkäisemään ja lievittämään äkillisten kriisitilanteiden aiheuttamia jälkivaikutuksia. Henkisen tuen ryhmä auttaa onnettomuuden uhreja yhdessä viranomaisten kanssa, tarjoamalla muutaman ensimmäisen vuorokauden aikana aineellista ja henkistä tukea avuntarvitsijoille onnettomuuksissa, sekä muissa erityistilanteissa. Ryhmän jäsenillä on ensihuollon peruskoulutus ja muun muassa henkisen tuen jatkokoulutus. (Suomen Punainen Risti 2012b; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2011, 5.)

Henkisen tuen ryhmä tarjoaa purkukeskustelua tarvittaessa etsinnöissä mukana olleille auttajille, sekä syvällisempää jälkipuinti istuntoa.

Purkukeskustelu eli *defusing* on tarkoitettu pienryhmille ja yhdessä työskenteleville auttajille pidettäväksi tunteita herättävän kokemuksen jälkeen. Purkukeskustelun tavoitteena on, että auttaja voi palata vaivattomasti arkirutiineihin ilman, että stressaavan tilanteen herättämät jälkireaktiot jäävät kummittelemaan ajatuksiin. Purkukeskustelu pidetään mieluiten työvuoron päätyttyä, ennen kotiin lähtöä. Tilanteen niin vaatiessa purkukeskustelu voidaan järjestää myös lähipäivinä, kuitenkin mahdollisimman nopeasti tilanteen jälkeen. Mikäli kokemus on ollut henkisesti kuormittava, on arvioitava tarvitseeko auttaja lisäksi henkilökohtaista keskustelua. Lisäksi on arvioitava mahdollisen jälkipuinnin tarve. Pidempikestoisessa jälkipuinnissa tunnereaktioita käsitellään purkukeskustelua syvällisemmin. Purkukeskustelun vetäjän ei tarvitse olla erikseen koulutettu tehtävään, kun taas jälkipuinnin vetäjä on aina siihen koulutettu. Pidempikestoisessa jälkipuinnissa tunnereaktioita käsitellään purkukeskustelua syvällisemmin. (Saari, Kantanen, Kämäräinen, Parviainen, Valoaho & Yli-Pirilä 2009, 20–21.)

Jälkipuinti eli *psykologinen debriefin* on reaktiovaiheen menetelmä, joka auttaa käsittelemään ja jäsentämään tapahtuneen. Perusajatuksena on että 2-3 päivää tapahtuman jälkeen osallisille järjestetään ryhmäistunto, jossa ryhmänvetäjän avustuksella käydään läpi kunkin osallistujan kokemat traumaattiset tapahtumat sekä niiden herättämät aistimukset, ajatukset ja tunnereaktiot. Jälkipuinti on seitsemänvaiheinen: aloitus, ulkoisten faktojen käsittely, tapahtuman herättämien ajatusten läpikäyminen, tunteiden ja sokin aiheuttamien ruumiillisten oireiden käsittely, normalisointi eli opetusvaihe ja päätös vaihe. Jälkipuinti on vain yksi kriisityön menetelmä. Sille tyypillistä on, että se perustuu ryhmäistuntoon ja avainasemassa on vertaisuus. (Saari ym. 2009, 22.)

Auttajien käyttöön on kehitetty stressinhallintaohjelmia, nyky muodossa näistä on tutkimuksia vähän. Tutkimuksia purkukeskustelusta (*defusing*) ja jälkipuinnista (*debriefing*) on auttajilla tehty hyvin niukasti. Niissä suomalaisissa organisaatioissa, joissa kyseisiä ohjelmia on sovellettu, osallistujien enemmistö on ollut tyytyväisiä saamaansa henkiseen apuun, mutta vaikutusta stressihäiriön oireiden ilmaantumiseen ei ole tutkittu kontrolloidusti. Stressinhallintaohjelmien käyttöä ei suositella rutiininomaisesti vaan tarvittavat toimet on syytä ennakoida ja järjestää tapauskohtaisesti. (Käypähoito 2009.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Laadullinen puolistrukturoitu teemahaastattelu

Kvalitatiivinen tutkimus, eli laadullinen tutkimus soveltuu hyvin menetelmäksi, kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita tai saada tietoa luonnollisiin tapahtumiin liittyvistä syy-seuraussuhteista. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista, sekä yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista. (Metsämuuronen 2006,88; Hirsjärvi & Hurme 2001, 164.) Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska tutkimukseni tarkoitus oli kartoittaa kokemuksia tutkittavasta aiheesta.

Tutkimusaineiston keräämiseen valittiin menetelmäksi teemahaastattelun. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tämä auttaa kattavan aineiston hankinnassa ja tuo joustavuutta aineiston keräämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–25; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 191 – 192.) Haastattelu pohjautuu aina puhuttuun kieleen. Haastattelu on hyvä tutkimusmuoto, jos vastaukset eroavat toisistaan merkittävästi tai ei pystytä ennakoimaan vastausten sisältöä. Haastattelussa tutkija voi pyytää tarkennuksia yllättäviin vastauksiin. Haastattelu on ennalta suunniteltua ja päämäärähakuista toimintaa. Haastattelun päämääränä on informaation kerääminen. Haastattelussa haastateltava on huomion keskipisteenä ja tietolähteenä, haastateltavan on vältettävä tuomasta esiin omia mielipiteitä tai ohjailemasta muulla tavalla vastauksia haastattelijan haluamaan suuntaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35–26, 42.)

5.2 Teemahaastattelurungon laadinta

Teemahaastattelu etenee teemojen varassa yksityiskohtaisten kysymysten asemasta, näin tuo haastateltavan äänen paremmin kuuluviin. Haastattelurunko ei ole luetteloa yksittäisistä kysymyksistä vaan runkoon on laadittu teema-alueita. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.) Haastattelurungon (liite 2) teemat muotoutuivat teorian ja aikaisempien tutkimuksien (liite 1) pohjalta, kysyen vastausta tutkimusongelmiin. Pyrkimyksenä kartoittaa Vapaaehtoisessa pelastuspalvelussa toimivien kokemuksia kadonneen henkilön etsinnästä, kohtaamisesta ja auttamisesta, sekä tilanteen purkamisesta. Haastattelurungon teema-alueet muodostui kadonneen henkilön etsintäkäytännön mukaan (esitetty luvussa 4.3.1 Kadonneen etsintä). Teema-alueet on pilkottu pienempiin osiin teorian pääkäsitteiden mukaan muistiksi lisäksymyksien varalta. Koska haluttiin tutkija vapaaehtoisten kokemuksia tutkimusaiheesta, kysymykset jätettiin melko suppeiksi. Pyrkimyksenä oli saada haastattelurungon avulla haastattelu etenemään loogisesti, keskustelua lisäksymyksillä syventäen, kysymys-vastaus vuorottelun sijaan. Muuttujataulukko tukee teemahaastattelurunkoa ja on tutkimuksen liitteenä kolme. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48; Viinamäki & Saarinen 2007, 38–39.)

5.3 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin seitsemää (N=7) vapaaehtoista Kymenlaakson, sekä Etelä-Karjalan alueelta. Haastateltavat olivat Vapaaehtoisenpelastuspalvelun järjestöistä. Näin tavoitettiin tarpeeksi kattava otanta tutkimukseen ja tutkimustuloksista saatiin kattava aineisto tarkasteltavaksi Kaakkois-Suomen Punaisen Ristin käyttöön. Haastateltavat valittiin harkinnanvaraisesti, mielenkiinnosta tutkia kyseisten henkilöiden kokemuksia. Heidät valittiin yhteistyössä opinnäytetyön ohjaajan, Kaakkois-Suomen valmiuspäällikön Eila Siiran kanssa. Oli tärkeää että haastateltavilla oli riittävästi tietoa tutkittavasta aiheesta ja heillä oli aiheesta omakohtaista kokemusta. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

Teemahaastattelussa haastattelun testaus on haastattelun onnistumisen kannalta tärkeää. Esihaastattelussa testataan haastattelurungon toimivuutta ja saatujen tulosten perusteella muodostuu varsinaiset haastattelukysymykset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 72–73.) Ennen virallisia haastatteluja toteutettiin esihaastattelu. Esihaastattelussa testattiin teemahaastattelurungon toimivuutta haastattelutilanteessa. Esihaastateltava oli minulle aikaisemmin tuttu henkilö, mutta myös opinnäytetyön aiheen asiantuntija, vapaaehtoisen pelastuspalvelun jäsen. Koska esihaastattelussa haastattelurunkoon ei tullut muutoksia, kyseinen haastattelu

otettiin mukaan tutkimukseen. Esihaastattelu loi varmuutta ja itseluottamusta muihin haastatteluihin. (Ks. Viinamäki & Saari 2007, 38 – 39.)

Haastattelun ajankohta ja paikka sovittiin haastateltavien kanssa. Ajankohtaa mietittäessä huomioitiin; Milloin heidät tapaisi parhaiten ja siitä olisi haastateltavalle vähiten vaivaa. Myös haastattelupaikan tuli olla rauhallinen ja olosuhteiltaan sopiva. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 73–74.) Haastattelut toteutettiin haastateltavien kodeissa yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Tämä haastattelu keskusteltiin haastateltavan paikkakunnalla sijaitsevassa rauhallisessa kahvilassa.

Ennen haastatteluja haastateltaville lähetettiin saatekirje (liite 4), jossa kerrottiin tarkemmin tulevasta tutkimuksesta. Saatekirjeen liitteenä oli myös teemahaastattelurunko (liite 2) ja tutkimusongelmat. Näiden turvin haastateltavat pystyivät valmistautumaan kysymyksiin ennalta. Saatekirje käytiin vielä yhdessä läpi haastateltavan kanssa ennen haastattelun aloittamista. Lisäksi ennen haastattelua yleinen höpöttely lievensi jännitystä ja rentoutti tunnelmaa.

Haastattelut nauhoitettiin nauhuriin ja ennen haastatteluja nauhurin toimivuus testattiin ja paristojen riittävyys varmistettiin. Haastattelu nauhoitukset tallennettiin tietokoneelle aineiston analyysia varten. Haastattelut kestivät 35 minuutista tuntiin ja 20 minuuttiin, kaikkiaan haastatteluaineistoa oli 7 h 25min.

Haastatteluissa samat asiat alkoivat esiintyä ja toistua jo viiden haastattelun jälkeen. Haastatteluja jatkettiin tämän jälkeen vielä kahden haastateltavan verran. Näin varmistui, että saatiin riittävästi uutta tietoa tutkimusongelman kannalta. (Ks. Metsämuuronen 2006, 45; Hirsijärvi ym. 2010, 177.)

5.4 Haastattelujen analyysi

Aineiston analyysia varten haastattelut kuunneltiin ja purettiin sana-sanalta heti haastattelun jälkeen, näin ne olivat vielä tuoreessa muistissa. (Ks. Hirsijärvi & Hurme 2010,135). Haastattelut purettiin tietokoneelle Microsoft Office Word -ohjelmaan. Aineisto käytiin kokonaisuudessaan läpi ja päätettiin mitkä asiat sisältyvät tutkimukseen, sillä tutkimuksessa ilmeni useita kiinnostavia asioita, joita ei etukäteen osannut ajatella. Tutkimusta oli kuitenkin rajattava ja tutkimukseen huomioitiin ne asiat, jotka vastasivat tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimusongelmaa. (kts. Tuomi & Sarajärvi 2009, 94.)

Haastatteluaineisto analysoitiin induktiivis-deduktiivisella sisällönanalyysimenetelmällä. Induktiivinen tarkoittaa aineistolähtöistä analysointia, eli haastattelut purettiin teemojen alle ja ylijäävästä aineistosta koottiin uusia teemoja. Deduktiivinen tarkoittaa teorialähtöistä analysointia. Joka tarkoittaa sitä, että aineisto ryhmiteltiin teoriaa ohjaavasti ja näin tulokset etenee kronologisessa järjestyksessä. (Ks. Tuomi & Sarajarvi 2009, 93.) Tutkimuksen sisällönanalyysissä haastatteluaineisto purettiin hajottamalla ensin teksti haastatteluteemojen alle sanatarkasti yksittäisiksi ilmaisuiksi ja kokoamalla sitten ne sisältönsä mukaan alaja yläkategorioihin ja lopulta uusiin teemoihin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä opinnäytetyöstä tutkimustulokset on koottu haastattelemalla seitsemää (N=7) Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöä Kymenlaaksosta ja Etelä-Karjalasta. Vapaaehtoiset ovat olleet mukana kadonneen henkilön etsintätilanteessa. Tutkimustulokset on esitetty teoriaohjaavasti ja näin pyritty luomaan selkeä ja yhtenäinen informaatiokokonaisuus. Tutkimustulokset etenevät kronologisessa järjestyksessä muodostaen etsintätilanteesta kokonaisuuden.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastateltavista neljä oli naisia ja kolme oli miehiä. Haastateltavat olivat Kotkasta (n=1) Kouvolaista (n=3) ja Lappeenrannasta (n=3). Haastateltavat ovat olleet mukana vapaaehtoistoiminnassa kahdesta vuodesta (n=1) kymmeneen vuosiin (n=2), jopa kahteenkymmeneen vuoteen (n=4). Haastateltavista kolme oli Suomen Punaisen Ristin toiminnassa ja neljä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun järjestöissä. Kaikki haastateltavat olivat olleet mukana etsinnöissä. Toistakymmentä vuotta vapaaehtoistoiminnassa mukana olleet olivat ehtineet olla jo lukuisia kertoja mukana etsinnöissä (30–40 kertaa). Lyhyemmän ajan harrastaneetkin jo muutamia kertoja (4–5 kertaa), joten kaikilla haastateltavilla oli yhteinen kokemus etsintätilanteesta.

Kuusi haastateltavaa oli käynyt Vapepan Etsintäkurssin tai -kurseja. Etsintäkurssin lisäksi moni oli käynyt myös SPR:n Ensiapu 1:n, 2:n ja 3:n, Vapepan Viesti- Johtamis- ja muita kurseja, sekä kouluttautunut omaan osaamisalaansa, muun muassa maastoetsintäkurseilla. Näin olleen haastateltavilla oli hyvät lähtökohdat etsintään osallistumiseen.

6.2 Etsintään valmistautuminen ja hälyttäminen

Haastateltavat valmistautuivat etsintätilanteeseen henkisesti valmistautumalla, sekä kouluttautumalla. Valmius etsintään lähtemisestä on mielessä ja harrastuksen kautta kulki mukana arjessa. Harjoittelemalla omia osaamisaloja järjestöissä, käymällä koulutuksissa ja osallistumalla etsintäharjoituksiin vapaaehtoiset kokivat parantavan valmiutta osallistua ja toimia mukana etsinnässä. Toisaalta etsintätilanteen koettiin olevan hyvin organisoitua toimintaa, joten kouluttautumattomankin oli helppo lähteä mukaan toimintaan. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”Oma koulutus ja kouluttautuminen ovat auttaneet käsittelemään tunteita. Tarpeeksi kun kävi koulutuksissa, niin sen myötä oma ajatusmaailma on muuttunut.”^{H1}

”Kaikki lähtee siitä, että se on hyvin organisoitua toimintaa, silloin se yksittäisen henkilön pitää perusjutut tietää, mutta mikään etsinnän ammattilainen ei tarvitse olla, että voi mennä tuonne mettään.. kyllä siinä linjassa periaatteessa voi olla kuka vaan.”^{H5}

Kaikki haastateltavat pitivät etsintäharjoituksia tärkeinä. Niiden merkitys korostui silloin, kun kadonneen henkilön etsintöjä oli vähemmän. Harjoittelemalla sai kokemuksen etsintätilanteesta ilman, että koki jännitystä ja turhaa stressiä kadonneesta. Harjoituksissa pystyttiin positiivisen kokemuksen myötä harjoittelemaan omaa osaamista ja toimintaa etsinnässä ja auttamistilanteessa. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”..me pyritään kyllä pitämään pari isompaa harjotusta ja pienempiä harjoituksia.. ja aina siellä otetaan mukaan radiopuhelimet ja karttajarjotuksia, kun sitten on se oikee tilanne niin ne pysyis hanskassa, eikä pelota se radiopuhelimen käyttö. Se on ollu ihan hyvä juttu.”^{H6}

”Omissa ja yhteisissä harjoituksissa voidaan järjestää niitä ennalta arvaamattomia tilanteita, niin kun etsintä on, ja sitä kautta niitä kokemuksia. Ne on tosi hyviä ja silleen opettavaisia.”^{H2}

”Harjoituksissa tulee sitä yhteistyötä poliisien ja eri järjestöjen kanssa, siellä harjotellaan niitä eri elementtejä vesistöetsinnästä maastoon ja ilmailuunkin liittyen, sekä muonitus puoli. Se on ollu tosi mukava, kattava harjotus.”^{H6}

Etsintätilanteeseen hälyttäminen aiheutti väistämättä stressiä vapaaehtoisissa. Hälytykseen ei voinut ennalta varautua, eikä sitä voinut harjoitella. Hälytystilanne koettiin aina yllättäväksi ja jännittäväksi. Aikaisempi kokemus koettiin helpottavan hälytystilanteessa aiheutuvien tunteiden käsittelyssä ja tilanteen tuoman stressin hallitsemisessa. Johtolause:

”Adrenaliinipiikin siinä saa, mutta vuosien kokemuksen kautta on oppinut toimimaan rauhallisesti. mutta on siinä aina se oma jännityksensä”^{H1}

Etsintähälytys sai vapaaehtoiset toimimaan tehokkaasti ja ripeästi. Oma panostus etsintään ja kadonneen löytämiseen haluttiin antaa mahdollisimman nopeasti. Vapaaehtoiset kokivat huolta kadonneesta, myös omaisten hätä mainittiin haastatteluissa. Huoli kadonneen löytymisestä oli etsijöillä koko etsinnän ajan. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”..lievä kiire siinä on, etsityllä on kahden kolmen tunnin etumatka, joskus pidempikin, että muistaa kaikki, eikä sotkeudu siihen kiireeseen. Yritän ajatella rauhallisesti ja keskittyä siihen tehtävään.”^{H6}

..pahin paniikki kun on mennyt ohi, tulee tavallaan semmonen huoli. Kun myö saadaan niitä ennakkotietoja. Että jos se on talvikelillä vanhus tai lapsi, niin tulee suurempi huoli ja yrittää nopeuttaa sitä hälytystä että mahdollisimman pian pääsis sinne tehtävään.”^{H7}

”Varsinkin vanhat ihmiset, kun heillä voi olla kaikkia sairauksia ja elintoiminnot on heikot.. Mitä pidemmälle etsintä menee, sen enemmän sitä alkaa miettimään että löytykö mitään, ja löytykö elossa.”^{H5}

Haastateltavista toiset olivat valmistautuneet pakkaamalla ”etsintärepu/hälyrepu” osittain valmiiksi, vain evästä ja juotavaa otettiin mukaan lähtiessä. Reppu piti sisällään muun muassa lamppua, varaparistoa, ensiaputarvareita, lämmintä vaatetta ja muita etsinnässä tarvittavia välineistöä. Osalla vapaaehtoisista etsinnässä tarvittavat varusteet oli pakattu autoon valmiiksi ja loput kokosivat varusteet hälytyksen tultua. Kokemuksen kautta vapaaehtoiset tiesivät mitä etsintään oli syytä ottaa mukaan. Varusteet pakattiin ripeästi hälytyksen saatua ja etsintä aloitettiin jo matkalla kokoontumispaikalle, mikäli kadonneesta oli annettu ennakkotietoja. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”Yrittää selvittää ne tiedot siitä etsitystä, jos se on jotakuta ees vähän lähellä sitä kokoontumispaikkaa, niin sen voi bongata sen jo sieltä matkanvarrelta.”^{H2}

”..ja kun se hälytys tulee niin äkkiä nappaa ne tavarat mukaan, kuitenkin kun ne aina lähtee treeneihinkin mukaan, niin on silleen mielessä aina mitä siellä tarvitsee.”^{H4}

6.3 Kadonneen henkilön etsintä

Vapaaehtoiset ovat motivoituneita ja asennoituneita etsintätehtävään, tämä näkyi muun muassa siinä, että osallistumisaktiivisuus on etsinnöissä hyvä. Etsintöihin osallistuttiin aina, sieltä jäätiin pois vain työ-, perhe- ja terveydellisistä syistä. Etsintään osallistumista ja omaa roolia tehtävässä pidettiin tärkeänä. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”..ja onhan porukka tosi motivoitunutta kun ne vuodesta toiseen tulee sinne”^{H7}

”Se mikä on mun tehtävä etsinnässä, mitä mä meen tekemään sinne, mä mielestäni osaan sen homman.. sit jos ei jotain ymmärrä niin aina voi kysyä tietenkä.”^{H6}

Vapaaehtoiset kokivat turhautumista odottaessaan kokoontumispaikalla tehtävään pääsemistä. Vapepan johdolta ja viranomaisilta odotettiin ohjeita tehtävään sekä ennakkotietoja etsitystä. Tehtävään saatu ohjeistus ja tiedon saaminen paransivat henkistä valmistautumista ja keskittymistä tulevaan tehtävään. Etsintätilanteen alku koettiin puolestaan hektiseksi Vapepan johdossa. Etsijöiden saaminen tehtävään paineisti Vapepan johtoa ja teki tehtävän haasteelliseksi. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”Aina alkuun joutuu oottamaan ja siinä miettii että ”mentäs nyt jo”, vaikka ite tietää, että se alku vie aikaa, ja tarvii aikaa.”^{H1}

”Siin kohtii ei kerkee ajattelemaan mitään muuta kun sitä tehtävää. Jaetaan porukka sinne mettään.. Sit kun ryhmät on saatu liikkeelle, sit jäädään oottamaan.. siin kohtaa lähtee se myllinki, jos se on lähteäkseen.. ei se aina lähe, mut miettii kuitenkin.”^{H7}

Tehtävästä riippuen omaan tehtävään keskityttiin ja siinä toimittiin äärimmäisen intensiivisesti. Keskittyminen tähdennettiin kadonneen löytymiseen, ympäristön havainnointiin, kartanlukuun ja ympäristön olosuhteisiin. Päällimmäisen vapaaehtoisilla oli toivo etsityn löytymisestä. Etsintä koettiin myös jännittävänä. Johtolause:

”Etsinnässä on se oma jännitys, semmonen että taidot täytyy olla kohdillaan. Alue täy tarkistaa niin hyvin, että voi hyvällä omalla tunnolla sanoa, että siellä ei ollut ketään.”^{H4}

Etsinnän pitkittyessä vapaaehtoiset kokivat myös fyysisiä tunteita kuten väsymystä ja uupumusta. Tämä vaikutti keskittymisen herpaantumisenä, ajatukset alkoivat harhailla ja toisilla huoli etsitystä lisääntyi. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”...väsymys heräs vasta kun pysähty, mettässä sitä vaan tarpoo eteenpäin ja mitä pidemmälle aika kului niin sen enemmän rupes miettimään, että miten se voi ja onkohan se vielä hengissäkään.”^{H4}

”Koira ei pysty tehokkaasti työskentelemään kun vähän toista tuntia, samalla tavalla siinä ihminen herpaantuu ja on välillä syytä pitää taukoa.”^{H2}

6.4 Kadonneen henkilön auttaminen ja kohtaaminen

Kadonneen henkilön löytyminen elossa koettiin väistämättä iloisena ja helpottavana tunteena. Kadonneen kohtaaminen ja auttaminen koettiin jännittäväksi, mutta kuitenkin luontevaksi tilanteeksi. Tilannearvion jälkeen apua oli annettu. Yleisesti kadonneet kerrottiin löytyneen kylmissään ja väsyneenä. Kadonneen henkilön kohdalla auttaminen oli tarkoittanut lämpimänä pitämistä, läsnäoloa, rauhallista jutustelua sekä potilaan voinnin tarkkailua. Auttamistilanne koettiin jännittävänä, mutta tunteet ja ajatukset nousivat vasta tilanteen päätyttyä. Auttamistilanteessa vapaaehtoiset keskittyi vain autettavaan ja auttamiseen. Etsintätilanteissa oli aina vähintäänkin pari mukana ja se koettiin voimavaraksi myös kohtaamis- ja auttamistilanteessa. Vapepan johdolta saadut ohjeistukset koettiin tilanteessa hyväksi. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”...tarjottiin siinä vähän lämmintä mehua ja ooteltiin vähän aikaa, että se olo vähän kohentuu ja autettiin sitten pois sieltä mettästä, olihan se hyvä filis.”^{H6}

”...lähellä oloa ja jutusteluta, eikä siinä monesti ihminen muuta kaipaa, eikä muuta osaa sanoa, kun olla vaan ja pitää vaikka kädestä kiinni, semmosta lähellä oloa ja läsnäoloa.”^{H5}

”Kokoajan etsi ja etsi ja keskittyi siihen tehtävään ja sit yks kaks se onkin siinä valo-keilassa, niin ensimmäisenä siinä hämmästyti, mutta onhan se tosi helpottavaa. ..Tässä ammatissa osaa mennä lähelle ihmisiä, oli helppo mennä lähelle ja auttaa. Tuntuihan se aika pitkälle, ennenku muut pääs paikalle, mut siin tilanteessa se oli vaan ihan sitä lämpimänäpitoa ja läsnäoloa. Pari teki myös hyvää työtä siinä ja johdolta saatiin myös selkeät ohjeet toiminnalle.”^{H4}

Kadonneen auttamistilanteessa keskittyminen oli täysin autettavassa. Kun autettavasta siirtyi vastuu muille auttajille, silloin heräsivät tunteet. Kadonneen henkilön löytäminen koettiin onnistumisena, oltiin iloisia kadonneen, omaisten ja auttajien puolesta, koko ryhmän puolesta. Johtolause:

”Onhan se semmonen helpotuksen tunne, että Jes!”^{H3}

”totta kai siinä on niinku tosi iloinen, kun tehtävä päätty hyvin, mutta kyllä siinä on ilonen koko ryhmän puolesta, ei pelkästään omasta tai koiran puolesta”^{H4}

”Sehän on suuri helpotus.. vieläkin meinaa tulla kyyneleet silmiin kun muistaa sitä, se on niin valtava helpotus. Ja muutenkin kun tulee se tieto, että etsittävä on löytyny, niin tulee se sama helpotuksen tunne.. Myö ollaan onnistuttu! Tätä vartenhan tätä tehdään!”^{H7}

6.5 Kadonnut löytyy menehtyneenä

Kadonneen henkilön löytyminen menehtyneenä koettiin voimakkaasti. Kohtaaminen herätti voimakkaita tunteita ja järkytti. Tieto menehtyneen löytymisestä koettiin ristiriitaisin tuntein. Toisaalta tilanne koettiin surullisena ja kurjana, mutta toisaalta helpottavana, koska tilanne sai päätöksen ja etsitty kuitenkin löydettiin. Mainittiin tärkeäksi saada päätös etsinnälle, sekä tieto omaisille kadonneen kohtalosta.

Etsintätilanteen jälkeen haastateltaville heräsi useimmiten itseä syyttäviä ajatuksia. Kokeumuksen kautta oli oppinut käsittelemään tilanteen tuomia tunteita ja ajatuksia. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”herää tietyllä tapaa semmosia voimakkaita tunteita, alkaa miettimään tunliinko me liian myöhään?.. mutta kuitenkin helpotus siitä, että etsitty joka tapauksessa löydetiin.”^{H7}

”Se tilanne on tosi kurja, toisaalta kurja, toisaalta kuitenkin kokee helpotusta, että se kuitenkin löyty. Omaisillehan se on hurjan tärkeä, että se kuitenkin löyty. Toki se tuo semmosen surullisuuden tunteet. Ja joskus aattelee, et jos me ois aikasemmin tultu? Mutta ne on oppinut silleen sivuuttamaan ja käsittelemään ne tunteet. Kaikki tekee parhaansa kuitenkin.”^{H1}

6.6 Kadonnutta ei löydetä

Etsinnät, jotka keskeytettiin kadonnutta löytämättä, koettiin raskaampana kuin tilanteet, joissa etsitty oli löytynyt menehtyneenä. Tilanteesta teki raskaan tietämättömyys kadonneen kohtalosta ja huoli kadonneesta. Vapaaehtoiset olivat monesti valmiita jatkamaan etsintää, lopettamispäätöksestä huolimatta. Etsinnän lopettaminen tuntui vaikealle. Tunteita helpotti kuitenkin se, että vastuu etsinnän lopettamisesta oli viranomaisilla. Johtolause:

”...kuitenkin täytyy muistaa, että poliisi tekee sen päätöksen siitä, meidän pitää vaan tyytyä siihen. Pakkasta oli niin paljon, että ei enää jatkettu vaikka itte ois halunnu. Silloin etsinnästä on vaikea lähteä. Täytyy vaan tyytyä siihen päätökseen ja muistuttaa itelle, että poliisi tekee aina sen viimeisen päätöksen, kaikkemme me ollaan tehty kuitenkin.”^{H7}

”Kaikista inhottavimpia on tilanteet kun etsittyä ei löydy, jos löydetään elossa tai kuolleena niin sen voi aina nollata.. poliisi sano, että keskeytetään etsintä, oltiin ihan valmiita vielä jatkamaan, tuntu hirveeltä mennä kotiin, kun mielti että missähän se on? miks me ei voitu jatkaa vielä? ..ja seuraavina päivinäkin mielti sitä, että löytyköhän se koskaan? semmoset jää aina vähän vaivaamaan.”^{H2}

Ristiriitaiset tunteet ja monet kysymykset mietityttivät haastateltavia ja mietteitä pyöritteli vielä kotonakin. Eräs haastateltava kertoi tunteiden jääneen vaivaamaan niin paljon, että oli myöhemmin palannut etsintäpaikalle ja käynyt vielä etsintäpaikalla etsinnän lopettamisen jälkeen. Haastateltava totesi seuraavaa:

”Kyllä se pistää miettimään, miks kävi näin ja mitä ois voinnu tehdä toisin, vaikkakin ohjeiden mukaan siellä mennään ja parhaamme tehään.. Varsinkin, jos se jää hukkaan niin se pyörii mielessä. Olen myös käynny joskus siellä alueella uudestaan, vaikka etsintä olikin jo lopetettu, tuli se fiilis, että jäikö kuitenkin jotain kattomatta, ihan vaan varmistaakseen itelleen se.”

6.7 Auttajan selviytyminen ja tukeminen etsintätilanteessa

Etsintätilanteessa vapaaehtoiset kokivat työtä helpottavan ns. ”auttajan” roolin. Auttajan rooli auttoi kohtaamaan autettavia ja selviytymään vaikeasta tilanteesta niin kadonneen kuin omaisenkin kohtaamisessa. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”..vaikee mennä kohtaamaan niitä omaisia, vapepa liivi kun on päällä ja mie esittelen itteni, se tuo semmosen suojan miulle, että pystyy niiden ihmisten kanssa.. Sama varmasti siellä maastossa, kun on se liivi, se on semmonen suojavaate, mikä kertoo ittelkin, että mie toimin nyt auttajana.”^{H7}

”Kokemuksen kautta on tullu se oma rooli, ja mun mielestä mä osaan sen homman, sitä tekee vaan.”^{H4}

Aikaisempi kokemus etsintätilanteesta korostui haastatteluissa selviytymisen valttina. Kokemuksen kautta tiesi mitä odottaa ja etsintätilanteissa osattiin toimia. Kokemus auttoi käsittelemään tunteita ja selviytymään etsintätilanteen tuomista haasteista paremmin. Kokemus auttoi myös käsittelemään jälkituntemuksia ja selviytymään etsintätilanteesta. Johtolause:

”Vuosien kokemus on tuonu rutiiniä etsinnässä toimimiseen, tietyt asiat toistuu aina etsintä tilanteissa.. Kokemus tekee sen tekee, paljon nähny ja paljon kokenu, mutta aina niitä uusia juttuja tulee ja voi olla hetkiä ettei osakaan tehdä mitään.. mutta jos-takin ne palaset aina tippuu paikalleen ja osaa toimia.”^{H7}

”Jokainen etsintä on erilainen, mutta perussetti on aina samanlainen, mistä lähetään porukan jakaminen maastoon. Ei enää osaa jännittää sitä etsintää, pieni kutina tietysti aina on.”^{H6}

Informaatio ja selkeät ohjeet helpottivat etsinnässä toimimista:

”silloin kun kuulee sen keskustelun radioliikenteessä, se tuo oman rauhan siihen etsintään, on kokoajan ajan hermoilla”^{H3}

”..ja johdolta saatiin myös selkeät ohjeet toiminnalle”^{H4}

Tehtävien ja roolien jakaminen helpotti ja selkeytti työskentelyä. Muihin tehtävässä toimintaan luotettiin. Vapaaehtoiset pitivät voimavarana toistensa tuntemista etsintätilanteessa:

”Se on toisaalta oma tukensa kun on hyvin jaettu ne tehtävät ja roolit siellä johtopaikalla. Jokaisella on se oma tehtävänsä. Varmaan se on semmosta tiedostamatontakin tukea.. melkein sen huomaa kun tulee pois sieltä, että menipäs taas hyvin kun jokainen hoito oman hommansa hyvin.”^{H6}

”Kaikki pelaa etsintätilanteessa yhteen, hyvää ymmärrystä ja positiivista tukea on saanut kyllä etsinnän aikana.”^{H4}

”joka harjoituksessa kun on mukana niin siellä tulee ne uudetkin naamat tutuksi ja se on hyve tuolla kun mennään, että toisemme tunnetaan”^{H6}

Vertaistuki nousi esiin monessa eri yhteydessä haastattelujen aikana. Vertaistuki koettiin koko etsinnän aikana ensisijaisen tärkeäksi. Etsintäpari tai ryhmä toi vapaaehtoisille turvallisuuden tunnetta, päätöksentekovastuun ja tehtävien jakaminen koettiin helpottavana, ja jo pelkkä toisen ihmisen läsnäolon koettiin tuovan turvaa niin ”kentällä” kuin etsinnän johdossakin. Auttamistilanteessa autettavan kohtaaminen koettiin helpommaksi vertaisten kanssa. Lisäksi useimmat etsintätilanteet oli purettu ja keskusteltu juuri vertaisten parissa, omissa porukoissa. Haastateltavat totesivat:

”..kokoajan pystyy keskustelemaan ja käytyy asioita läpi, mitkä asiat mietityttää, kun missään tilanteessa ei tarvii jäädä yksin.”^{H6}

”Vertaistuki on siinäkin kohtaa paras.”^{H5}

6.8 Etsinnän jälkeiset kokemukset ja tilanteen purkaminen

Etsinnän johtoon ilmoitettiin ennen kotiin lähtemistä ja vapaaehtoiset kirjattiin ulos tehtävästä. Kaikissa etsinnöissä yleiset faktat tapahtuman kulusta oli kerrottu etsinnässä

mukana olleille ja osallistumisesta oli kiitetty. Syvällisemmät tilanteen purkamiset vaihtelivat etsinnöistä riippuen. Johtolause:

”Etsinnän jälkeen käydään lyhyt purku, mitä kävi ja missä mentiin, että kaikki on varmasti kartalla.. ja jos joku kokee että tarvis jutella enemmän niin on sitten se ‘henkinen tuki’ käytettävissä.”^{H5}

”Kotiin ei pääse ennenku on ilmottautunut ja kyllähän ne (vapepan johto) näkee sitten jo melkein naamasta, että voiko päästää kotiin vai ei, onko kovinki järkyttynyt.”^{H5}

Vapepan henkisen tuen ryhmän toiminta on paikoin uutta ja kokemukset vielä melko vähäisiä. Haastateltavat olivat kyllä tietoisia henkisen tuen tarjoamasta tuesta, mutta sen hyödyntäminen oli vähäistä. Vapaaehtoiset olivat tietoisia, kenen puoleen kääntyä jos halusivat tilanteesta keskustella:

”Henkisen tuen ryhmä kutsutaan nykyään aina etsintään... niin, no se purkukeskustelu pitäis järjestää siinä, mutta ihmisillä on mahdoton kiire pois sitten, kun illalla myöhään etsitään, ihmiset haluaa lähteä nopeesti kotiin. Mutta kyllä siellä kysellään ja tarkkaillaan jokaista.. henkisen tuen ryhmäläiset ja johtoryhmäläiset. pyritään jokaisen kanssa joku sana vaihtamaan, ennen kuin ne lähtee pois sieltä.”^{H7}

”Sitähän yritetään sitä purkua, henkinen tuki on melkein aina etsinnässä mukana, mutta joskus ihmisillä on kiire pois niin sitä ei järjestetty...mut on kuitenkin aina joku kenen kanssa asia on sitten jollain tavalla purettu, yleensä se on siinä oman porukan kesken.”^{H1}

Kaikissa etsintätilanteesta keskusteltiin tilanteesta oman porukan kesken. Tämä tarkoitti etsintään osallistuneita vapaaehtoisjärjestön ryhmänjäseniä tai ryhmää, jossa etsinnän aikana oli toiminut. Tilanteesta keskusteltiin joko heti tilanteen päätyttyä tai seuraavan kerran tavattaessa. Keskustelu auttoi nollaamaan rankan tilanteen ja käsittelemään tapahtumaa syvällisemmin. Tosiseikkojen ymmärtäminen selkeytti mieltä:

”Ne kenen kanssa on tehnyt etsinnässä töitä niin sitä purkaa moneen kertaan sitä asiaa ja eri ihmisten kanssa, se niinku kuuluu tähän juttuun. Läpikäymällä sitä oppii, mitä tein ja mitä tekisin toisin.”^{H4}

”Kun siellä toisemme tunnetaan, niin ryhmän sisällä se tuki on toisillemme ensisijaisen keskeistä siellä etsinnässä. Etsinnän jälkeen me ihan omalla porukalla kokoonnutaan jo kotimatalla johonkin kahville tai johonkin. Ei me välttämättä puhuta siitä etsinnästä, mutta me niinku keräännytään kasaan ja lopetetaan henkisesti se juttu. Kaikilla nollaantuu siellä se.”^{H2}

”Joskus tilanne käydään läpi, joskus ei. Harvemmin me just sen etsinnän jälkeen käydään, mutta sitten seuraavalla kerralla kun tavataan yhdistyksen kanssa niin keskenämme sitten jutellaan se tilanne läpi. Otetaan siinä kantaa asiaan jos toiseenkin.”^{H3}

Tilanteen syvällisempään purkamiseen ei koettu tarvetta silloin, kun kadonnut oli löytynyt elossa. Kadonneen henkilön löytäminen oli vapaaehtoisille palkitsevaa. Vapaaehtoisten mukaan onnellisuus etsityn löytymisestä ja hyvä mieli palkitsi. Etsinnästä oli mukava lähteä kotiin, eikä ajatukset ja tunteet jääneet mietityttämään:

”Kun se löytyy niin kyllä se palkitsee, tuntee sen, että ollaan onnistuttu, tavallaan saa kaikelle sille kouluttautumiselle ja toiminnalle sen vastineen.”^{H3}

”Jos etsintätehtävä päättyy hyvin, niin kyllä se tulee se semmonen väsymys, raukeus ja helpotus.”^{H7}

Etsinnöissä joissa kadonnutta ei löydetty, Vapepan järjestämää henkisen tuen purkua ei juurikaan hyödynnetty, vaikka tarvetta jälkitunteiden perusteella oli. Kaksi haastateltavaa oli osallistunut Vapepan järjestämään purkukeskusteluun etsinnän keskeyttämisen päätteeksi ja loput viisi haastateltavaa oli purkanut tilanteen omien ryhmien kesken, tai sitten ei ollenkaan. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”Jonkin näkönen jälkipurku koko porukan kanssa, tai jos joku haluaa pienemmissä porukoissa niin yritetään, mut kylhän se usein on niin, et poliisi kiittää ja takavalot alkaa näkymään.”^{H6}

”..jos etsittävää ei löydy, se väsymys on mutta kyllä sitä pyörittelee ja miettii, et miks? oisko jotain voinu tehdä paremmin, on se vähän semmosta stressaavaa.. kyl sitä niinku miettii, mut yhtään yötä ei oo tarvinu valvoo, puoliso on mukana toiminnassa, saa hänen kanssa juteltua ja purettua vielä sitä tilannetta.”^{H7}

Etsinnöissä, jossa etsitty oli löytynyt menehtyneenä, oli Vapepan henkisen tuen jälkipurkua tarjottu kaikille. Jälkipurku oli pidetty sitä haluaville ja osallistuminen siihen oli kohtalaita. Täytyy muistaa, että kahdella vapaaehtoisista oli kokemus menehtyneen löytämisestä ja kuusi haastateltavaa oli etsinnässä mukana toisaalla, joten tulokset eivät ole vertailukelpoisia. Johtolause:

”..me pidettiin semmonen purkukeskustelu siinä omassa pienemmässä porukassa ja saatiin hyvin se käytyä läpi.. mut pahin oli sitten kun pääs kotiin.”^{H4}

Kolmella haastateltavalla oli kokemus jälkipuinnista, (depreafing). Jälkipuinti oli järjestetty etsintätilanteen jälkeen, jossa kadonnut oli löydetty menehtyneenä sekä etsintätilanteessa, jossa etsintä oli keskeytetty ja kadonnut oli löytynyt seuraavana päivänä menehtyneenä läheltä etsintäpaikkaa. Ryhmäistunto pidettiin joko seuraavana päivänä tai kahden päivän jälkeen etsintätilanteesta. Kokemukset jälkipuinnista olivat hyvät. Ryhmäistunnossa oli käsitelty etsintätilanteen faktat, sekä etsinnässä heränneet ajatukset, tunteet ja tuntemukset. Haastateltavien kokemuksiensa mukaan etsijälle kasautunutta taakkaa ja syyllisyyden tunteita oli saatu jälkipuinnissa pois. Jälkipuinti-istunnon oli pitänyt Henkisen tuen- koulutuksen saanut henkilö. Haastateltavat totesivat seuraavaa:

”Kokemukset on ollu hyvät, siinä saa ne asiat purettua, ne on ihan aiheellisia ja asioita, kyllä niitä pitäis olla.”^{H1}

”..tukea saa kyllä ihan loputtomiin, jos osaa pyytää.. kerran järjestettiin depreafin tilanne sitten kun löytyi menehtyneenä, niin hyvät kokemukset oli kyllä siitäkin. Oli kiva käydä yhdessä niitä asioita läpi.. henkisen tuen kautta se johdettiin meidän ryhmälle.. siinä tuli purettua se etsinnän taakka, mikä saattaa jäädä semmosena syyllisyytenä; teinkö mie nyt varmasti kaiken oikein? ..hän pysty sen poistamaan. Kyllä se henkisen tuen ihminen oli ihan ykkös juttu siinä kohtaa.”^{H2}

”...siinä käytiin ne faktat läpi ja jokainen sai puhua omat tuntemuksensa. Jälkikäteen monet on sanonu, että se oli hyvä juttu, poistu tavallaan se kynnyks siihen, että osallistuu uudestaan, että uskaltaa tulla. Kun monet on ollu aina, että ei tässä mitään, kyllä mä pärjään.”^{H6}

Vapaaehtoiset kokivat etsinnän jälkeen väsymystä, ajatukset etsinnästä pyrittiin nollamaan monenlaisilla selviytymiskeinoilla, jos kadonnutta ei löydetty ajatukset pyörivät mie-

lessä vielä kotonakin. Kotona selviytymistä helpottavina keinoina mainittiin rauhoittuminen, ja tilanteesta keskusteleminen perheen jäsenten kanssa. Myös musiikin kuuntelu, kirjan lukeminen, kirjoittaminen, tai ihan vaan omassa hiljaisuudessa oleminen helpotti. Johdantolause:

”Kotiin päästyä ensimmäinen ajatus oli väsymys, heti ei kuitenkaan unta saa vaan vähän aikaa täytyy lukee vaikka kirjaa tai tehdä jotain, ja sit on vaan ..koittaa saada unta palloon ei sitä pitkäksi aikaa jää miettimään.”^{H5} (Kadonnut oli löydetty)

”Ihan turha on suoraan mennä pehkuihin, mieluusti valvoo hetken ja juo kupposen teetä tai on vaan. Toisaalta niin paha juttua ei oo tullut vastaan, että ei oo jäänyt mietityttämään.”^{H6}

6.9 Tulosten yhteenveto

- Vapaaehtoiset ovat motivoituneita ja asennoituneita etsintätehtävään. Etsintään osallistumista ja omaa tehtävää etsinnässä pidettiin tärkeänä.
- Kadonneen henkilön etsintä koettiin monin eri tuntein ja ajatuksin. Tehtävään pääsemisen odottaminen turhautti, saatu ohjeistus ja tiedon saaminen paransi henkistä valmistautumista. Omaan tehtävään keskityttiin ja siinä toimittiin intensiivisesti. Päällimmäisen vapaaehtoisilla oli toivo etsityn löytymisestä. Etsintä koettiin jännittävänä.
- Tehtävän pitkittyessä vapaaehtoiset kokivat myös fyysisiä tunteita. Väsymys vaikutti keskittymisen herpaantumisenä.
- Kadonneen henkilön löytyminen elossa koettiin iloisena ja helpottavana tunteena.
- Kadonneen kohtaaminen ja auttaminen koettiin jännittäväksi, mutta kuitenkin luontevaksi tilanteeksi toimia ja auttaa.
- Etsityn löytyminen menehtyneenä järkytti. Tilanne koettiin surullisena, kurjana ja herätti itseä syyttäviä ajatuksia. Toisaalta tilanne koettiin helpottavana koska etsitty kuitenkin löydettiin ja tilanne sai päätöksen.
- Etsinnät, jotka keskeytettiin kadonnutta löytämättä, koettiin raskaampana kuin tilanteet, joissa etsitty oli löytynyt menehtyneenä. Tilanteesta teki raskaan tietämättömyys kadonneen kohtalosta ja huoli kadonneesta. Negatiiviset tunteet jäivät vaivaamaan.
- Etsintätilanteessa selviytymistä helpotti oma ”auttajan”-rooli, hyvä informaatio, selkeät ohjeet, vastuun ja roolien jakaminen, sekä vertaistuki ja aikaisempi kokemus etsinnästä.

- Aikaisempi kokemus korostui selviytymisen valttina. Kokemuksen kautta osasi valmistautua ja toimia etsintätilanteessa, käsitellä etsinnässä koettuja tunteita ja ajatuksia. Myös vertaistuki korostui. Vertaisilta saatu tuki lisäsi turvallisuuden tunnetta etsinnän aikana. Etsinnän jälkeen, vertaisten kanssa jaetut kokemukset auttoivat tilanteesta selviytymiseen ja tämä olikin yleisin tilanteen purkamisen keino. Tilanteesta keskusteltiin joko heti etsintätilanteen päätyttyä tai seuraavan kerran tavattaessa. Keskustelu auttoi nollaamaan rankan tilanteen ja käsittelemään tapahtumaa syvällisemmin.
- Syvällisempi etsinnän purkaminen vaihteli etsinnän päätöksen kuormittavuudesta riippuen. Vapepan henkisen tuen-ryhmän hyödyntäminen etsinnöissä oli melko vähäistä, vaikka Henkisen tuen tarjoamasta tuesta oltiin tietoisia. Etsinnöissä, jossa kadonnut oli löydetty menehtyneenä, Henkisen tuen purkua oli tarjottu aina ja kadonneen henkilön kohdalla vaihdellen.
- Etsinnöissä, jossa kadonnutta ei löydetty, Vapepan järjestämää henkisen tuen purkua ei juurikaan hyödynnetty, vaikka tarvetta jälkitunteiden perusteella olisi.
- Etsintätilanteen päättymisen kadonneen löytymiseen elossa koettiin onnellisuutena, ilona, onnistumisena ja hyvä mieli palkitsi. Tällöin tilanteen syvällisemmälle purulle ei koettu tarvetta eikä tilanne kotona mietityttänyt negatiivisesti.
- Kokemukset henkisen tuen järjestämästä jälkipuinnista (debriefing) olivat hyvät, siihen osallistuneilla. Henkisesti raskaalta tuntuneen etsinnän jälkeen kasautunutta taakkaa ja syyllisyyden tunteita oli saatu jälkipuinnissa pois.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja pohdinta

Etsintä koetaan hyvin organisoiduksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi. Yhteistyö viranomaisten kanssa on sujuvaa ja vapaaehtoisten osallistuminen etsintään aktiivista Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Vapepan toiminta on organisoitua ja tehtävät on jaettu hyvin etsintätilanteessa. Viranomaisen ja vapaaehtoisten yhteistyöstä on tehty säädöksiä ja laki asetuksia, joiden mukaan etsintätilanteessa edetään. (Ks. Poliisilaki 1995/493; Poliisin ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta 2012; Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta 2012.)

Lukuisten tutkimusten, kuten Yeung (2002), Pessi (2008), sekä *Voluteering in the European Union* (2010) mukaan Suomalaiset ovat hyvin aktiivisia auttajia. Tässä opinnäytetyössä

aktiivisuus näkyi muun muassa siinä, että kadonneen henkilön etsintään osallistuttiin mahdollisuuksien mukaan lähes aina. Etsintätehtävässä vapaaehtoiset olivat hyvin motivoituneita ja tehtävään osallistumista, sekä omaa tehtävää pidettiin tärkeänä. Etsintään valmistaututtiin koulutuksissa, kursseilla, omissa harjoituksissa ja etsintäharjoituksissa. Vapaaehtoiset olivat suhteellisen kokeneita ja koulutautuneita etsintätilanteeseen.

Moisio (2003,46.) tutki vapaaehtoisten, henkisen huollon auttajien selviytymistä katastrofitilanteesta. Tutkimustulokset ovat vertailukelpoisia tämän opinnäytetyön tulosten kanssa. Haasteellisessa tilanteessa toimimisessa turvallisuuden tunnetta lisäsivät selkeät informaation saaminen, selkeät ohjeet, sekä johtaminen. Hyvin organisoidussa tehtävässä oli helppo olla mukana, mutta myös kouluttautumiselle annettiin painoarvoa. Omaa tehtävää pidettiin tärkeänä ja oma, ”auttajan rooli” auttoi tehtävässä selviytymiseen ja autettavan kohtaamiseen. Huoli autetusta ja omaisista heräsivät tehtävässä. Tehtävään keskityttiin parhaan mukaan. Auttamistehtävässä koettiin erilaisia tunteita laidasta laitaan, kuten hämmennystä, jännitystä ja epävarmuutta, syyllisyyden tunteita, ja toisaalta koettiin onnellisuutta, iloa ja onnistumista. (Vrt. Moisio 2003,46–49.)

Tilanteessa selviytymisessä helpottaa tilanteen hyväksyminen sellaisena kuin se on. Vertaistuki tarjoaa tärkeää sosiaalista tukea, jolloin tilanteesta tulee auttajalle hallittavampi. (Moisio 2003, 65.) Vertaistuen tärkeys korostui myös tässä tutkimuksessa. Tutkimustuloksissa nousi esiin se, että tilanne purettiin usein oman ryhmä kesken. Haastateltavat tarkoittivat tällä useimmiten sitä, että tilanne oli keskusteltu teknisesti ja tunnepuoli oli sivuutettu. Osassa tilanteita tämä olikin riittänyt, tosiasioiden tuominen selkeytti ajatuksia.

Tilanteen jälkipurulle ei ollut tarvetta, jos etsitty löydettiin elossa. Etsityn löytyminen menehtyneenä järkytti, tällöin jälkipurku pidettiin joko oman ryhmän kesken tai Henkisen tuen koulutuksen saaneen kanssa. Purkutilanteessa vapaaehtoiset pitivät tärkeänä pientä ryhmäkokoja. Jälkipurku oli auttanut vapaaehtoisia tunnistamaan haastavan tilanteen tuomia jälkituntemuksia ja hyväksymään ne. Moisio toteaa (2003, 63–64) tutkimuksessaan, että jo pintapuolinen kriisitilanteen jälkeinen palaveri auttaa tunnistamaan auttajan omia jälkioireita, ja on siten tärkeä apu auttajan selviytymisen kannalta. Jälkioireiden purkamiseen sen sijaan tarvitaan syvällisempää jälkipuinti-istuntoa.

Etsinnän keskeyttäminen kadonnutta löytämättä koettiin raskaampana kuin etsintätilanne, jossa etsitty oli löytynyt menehtyneenä. Tilanne herätti vapaaehtoisissa monia negatiivisia tunteita ja etsintätilanteen tuomat tunteet seurasivat kotiin. Koettiin huolta kadonneesta,

mieleen heräsi monia kysymyksiä ja itsesyytöksiä. Usein myöskään jälkipurkuun eivät vapaaehtoiset olleet osallistuttaneet tai sitä ei ollut pidetty. Saaren (2003) mukaan traumaattisen kokemuksen jälkeen on tärkeää, että tapahtuma käsitellään. Traumaattiset tapahtumat saavat aikaan voimakkaita reaktioita, kuten tapahtumaan liittyvät ajatukset, tunteet ja muistikuvat. Traumaattisen tilanteen kokenut henkilö tarvitsee tietoa myös siitä, miten ihmiset yleensä kriisitilanteessa reagoivat. Mitkä tunteet ja ajatukset ovat ns. normaaleja itse tapahtumatilanteessa kuin sen jälkeenkin. (Saari, 168-170.)

Osallistuminen henkisen tuen tarjoamaan purkuun tai jälkipuintiin tuntui olevan vapaaehtoisille kynnys kysymys. Kokemukset henkisen tuen tarjoamista tuista olivat hyviä siihen osallistuneilla. Jälkipurku oli auttanut tunnistamaan jälkioireita ja jälkipuinnissa käsittelemään tunteita. Henkisesti raskaalta tuntuneen etsinnän jälkeen kasautunutta taakkaa ja syyllisyyden tunteita oli saatu jälkipuinnissa poistetuksi. Haastatteluissa nousi esiin se, että kerran osallistuneilla oli helpompi osallistua purkuun toisenkin kerran. Vapaaehtoisille tuntuu olevan kynnyskysymys hyödyntää Henkisen tuen tukea, joten sitä voisi tarjota aktiivisemmin.

Saaren mukaan kieltäytyjää kannattaa yrittää motivoida osallistumaan istuntoon. Perheen ja ystävien kesken jutellessa tilanteen herättämistä tunteista ja ajatuksista ei yleensä puhuta. Ei uskalleta, kehdata ja osata ottaa esille asioita, joista olisi tärkeä puhua. Ihmiset eivät useinkaan ymmärrä, että asioiden syvällisempi läpikäyminen poistaa luulot ja epäätöisyyden. (Saari 2003,182.)

Kehittämisisdeana tutkimustulosten perusteella nouseekin se, että henkisesti raskaan etsintätilanteen jälkeen tilanteen purkua tulee painottaa ja jälkipuinnin tarpeen harkintaa madallata. Ennen kaikkea silloin, jos etsittyä ei löydetä.

7.2 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaihe

Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää kehittäessä koulutuksia etsintätilanteeseen liittyen. Vapaaehtoisten kokemuksia on tutkittu vain vähän vapaaehtoistoiminnassa, joten ilmiönä vapaaehtoisten kokemukset etsintätilanteesta on uusi ja mielenkiintoinen. Opinnäytetyö on jo itsessään kattava tietopaketti etsintätilanteesta ja sen mukanaan tuomista kokemuksista, selviytymiskeinoista ja tilanteen purkamisen tärkeydestä. Se tarjoaa hyvää tietoa luettavaksi kokeneelle vapaaehtoiselle kuin uudelle, mukaan toimintaan harkitsevallekin.

Jatkotutkimus aiheena etsintätilanteen tuomia kokemuksia voisi syventää ja teettää laajemman tutkimuksen aiheesta. Kattavampi tutkimus toisi laajemmat tulokset ja aiheen paremmin yleisön kuuluville ja sitä kautta herättäisi lisää mielenkiintoa. Tutkittava aihe on tärkeä, koska viranomaisten auttamistehtävien määrä tulee tulevaisuudessa kasvamaan. On tärkeää satsata myös vapaaehtoisten auttajien voimavaroihin ja jaksamiseen tulevaisuudessa. Opinnäytetyön haastateltavat olivat olleet etsinnöissä mukana monia kertoja ja ovat kokeneita toimijoita etsintätilanteessa. Tästä syystä olisi myös mielenkiintoista tutkia kokemattomien vapaaehtoisten kokemuksia aiheesta ja verrata niitä tämän työn tuloksiin.

7.3 Laatu ja luotettavuus

Luotettavuus, sekä laatu on pyritty ottamaan huomioon työn jokaisessa vaiheessa ja työn vaiheet on kirjoitettu tarkasti ylös. Tutkimusta tehdessä myös eettisyyttä on pohdittu. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 277–278.)

Opinnäytetyöstä on tehty sopimus: *Sopimus opinnäytetyöstä*, sekä saatu tutkimuslupa Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piiriltä. Opinnäytetyön teko on ollut prosessi ja ohjausta ja yhteistyötä on tehty sekä työelämäohjaajan, opinnäytetyöohjaajan sekä asiantuntijoiden (haastateltavien) kanssa.

Teoreettiseen viitekehykseen olen miettinyt aineiston luotettavuutta ja pyrkinyt käyttämään työssäni luotettavia, mahdollisimman tuoreita aineistoja. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motiiveista ja osallistumisaktiivisuudesta on tehty jonkin verran tutkimuksia, Suomessa ja ulkomailla, mutta tutkimuksia on suppeasti vapaaehtoisten kokemuksista. Vapaaehtoisten kokemukset on tärkeä ja ajankohtainen aihe. Ulkomaankieliset tutkimukset on jätetty työn ulkopuolelle, yhtä lukuun ottamatta, koska tutkimuksia oli suppeasti ja koska halusin työssä keskittyä suomalaisiin kohdistuneisiin kokemuksiin vapaaehtoistoiminnasta. Yhtä kattavaa organisaatiota, kuin Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on viranomaisen auttamistehtävissä, ei löydy mistään muualta maailmasta.

Työn haasteen on luonut työn rajaaminen. Koska katsoin tärkeäksi tarkastella aihetta kokonaisuutena, oli oleellista, että työssä käsiteltiin kokemuksia etsintätilanteesta, sen alkutekijöistä tilanteen purkamiseen.

Tutkimuksen laatua heikentää se, että työ on toteutettu yksin. Luotettavuutta heikentää se, että vertailtavissa olevia tutkimustuloksia löytyi suppeasti. Työ on pyritty toteuttamaan tarkasti ja tutkimuseettisesti ja se on toistettavissa.

Teemahaastattelu runko on suunniteltu huolellisesti ja haastatteluihin on panostettu, sekä haastattelujen purkamiseen ja tulosten analysoimiseen on käytetty aikaa, tarkkaan pohtien ja miettien työn etenemistä. Haastattelu on ihmisten välinen, sosiaalinen vuorovaikutustilanne, johon haastattelun osapuolet tuovat omat aikaisemmat kokemukset ja vivahteet. Haastattelu muodostuu siinä kontekstissa kuin se toteutuu, tämä on huomioitu myös tutkimuksen tuloksia analysoidessa ja tulkittaessa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 41.)

Haastattelurungon testautin ensimmäisellä haastateltavalla, joka siis jätettiin mukaan tutkimukseen. Myöhemmin haastattelun aikana kuitenkin osoittautui, että haastattelurunko loi omat haasteensa haastattelun säilymiseksi jouhevana. Esihaastattelun tarkoitus on testata haastattelurunkoa, sen aihealueiden järjestystä ja hypoteettisten kysymysten muotoilua. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 72).

Haastattelu aineisto on kattava määrällisesti, joten tutkimuksen tulokset ovat vertailukelpoisia. Haastateltavien kertomat alkoivat toistua ja etsittyihin tutkimusongelmiin sai kattavasti materiaalia. Laadullisella tutkimuksella pyrittiin muun muassa kuvaamaan ilmiötä ja ymmärtämään tiedettyä toimintaa. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 87). Haastatteluaineistoa on käsitelty asianmukaisesti, sekä tutkimuksen koko aikana haastateltavien anonymiyyttä painotettiin. Haastattelut eivät henkilöidy niin, että siitä voisi ulkopuolinen haastateltavaa tunnistaa.

Tutkimuksen laatuun ja luotettavuuteen vaikuttaa varmasti oma kokemus vapaaehtoistoiminnasta ja käsitys etsintätilanteesta. Kokemusta etsintätilanteesta tai siihen osallistumisesta minulla ei ole, mutta ennakkokäsityksiä ja ajatuksia minulle oli ehtinyt syntyä, koska harrastukseni on hyvin lähellä aihetta. Pyrin tutkimuksessa väistämään omia tulkintoja ja ennakkokäsityksiä aiheesta, joita mahdollisesti olin aikaisemmin luonut. Toisaalta kuitenkin oma kokemus on vaikuttanut tutkimuksen lähtökohtiin ja aiheen valintaan, sekä koen kiinnostuksen vain kasvaneen työn edetessä. Etuna se oli myös haastattelutilanteessa, jossa pystyin osin samaistumaan haastateltaviin.

LÄHTEET:

Enäkoski, R. 1996. Kohtaa ihminen: kohtaamisviestinnän avaimet. Helsinki: Kirjayhtymä.

Eskola, A. & Kurki, L. 2001. (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Vastapaino.

Hammerlund, C-O 2004. Kriisikeskustelu -kriisituki, jälkipuinti, stressin ja konfliktien käsittely. Helsinki: Tietosanoma.

Hartikka, A., Kallio, M., Luoma, T., (toim.) & Räsänen, A. 2009. Suomen Punainen Risti. Auttajan Avuksi - Ohjeita vapaaehtoistyössä jaksamiseen. Saatavissa: <http://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/Ohjeita%20vapaaehtoisty%C3%B6ss%C3%A4%20jaksamiseen.pdf> [viitattu 13.11.2012].

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelujen teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelujen teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Hynninen, T. & Upanne, M. 2006. Akuutti kriisityö kunnissa – Nykytila ja kehittämishaasteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Valopaino Oy.

Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta 2012. Poliisi hallituksen ohje. Saatavissa: [https://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/Kadonneen%20henkil%C3%B6n%20etsint%C3%A4%20ja%20poliisitutkinta/\\$file/Kadonneen%20henkil%C3%B6n%20etsint%C3%A4%20ja%20poliisitutkinta.pdf](https://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/Kadonneen%20henkil%C3%B6n%20etsint%C3%A4%20ja%20poliisitutkinta/$file/Kadonneen%20henkil%C3%B6n%20etsint%C3%A4%20ja%20poliisitutkinta.pdf) [viitattu 12.11.2012 ja 12.1.2013].

Karppinen, S. & Lomama T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa Karppinen, Seppo & Lomama, Timo (toim.) Seikkailun elämyksiä: seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Käypähoitosuositus 2009. Traumaperäinen stressireaktio ja –häiriö. Duodecim 24.8.2009. Saatavissa: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/naytaartikkeli/tunnus/hoi50080#s8> [viitattu 12.1.2013].

Laimio, A. & Välimäki S.2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyi. Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Jyväskylä. Saatavissa: http://www.kssotu.fi/versoiva/media/Vapehttoim_KEHITTYI.pdf [viitattu 21.11.2012].

Lönnqvist, J. 2005. Traumaattisen psykkinen kriisin kohtaaminen. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavissa: http://www.ktl.fi/portal/suomi/pressihuone/ajankohtaista/traumaattisen_psykkinen_kriisin_kohtaaminen [Viitattu: 15.11.2012].

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.

Moisio, M. 2003. Auttaja – onnettomuudesta osallinen. Tutkimus seurakuntien työntekijöiden selviytymisestä katastrofityössä. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/8158C9388CEB59E6C225737E003E68E4/\\$FILE/1_moisio.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/8158C9388CEB59E6C225737E003E68E4/$FILE/1_moisio.pdf) -[Viitattu 12.12.12]

Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Tammi.

Sahi, T., Castrén M., Helistö, N. & Kämäräinen, L. 2008. Ensiapu opas. Kustannus Oy Duodecim ja Suomen Punainen Risti. 5-8 painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Kodin turvaopas - Suojele itseäsi ja muita 2008 Jokamies luonnossa 19.9.2008. Sisäasiainministeriön pelastusosasto & Suomen Pelastusalan keskusjärjestö. Saatavissa: http://turvaopas.pelastustoimi.fi/jokamies-luonnossa.html#poliisi_ja_vapaaehtoiset_etsijoina [viitattu 8.10.12].

Pajuoja, J. & Salminen, M. 1996. Kadonneet henkilöt. Vantaa: Keskusrikospoliisi.

Pessi, A. 2008. Ray juhluvuoden kansalaistutkimus. Saatavissa:
http://www.kansalaisareena.fi/RAY_raportti_19.pdf [Viitattu: 10.11.12]

Poliisilaki 7.4.1995/493.

Poliisi. 2012. Kadonneiden etsintä. Saatavissa:
<http://poliisi.fi/poliisi%5Chome.nsf/pages/CB85A019E022B7E6C2256B9E003F2C37?opendocument> [viitattu 12.5.2012].

Poliisin ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta. 2009. Sisäasianministeriön poliisiosasto 1.1.2009–31.12.2009. Saatavissa:
[http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/3bf1384e7f74615cc225753200384418/\\$file/poliisi%20ja%20vapepa%20yhteistoiminta.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/3bf1384e7f74615cc225753200384418/$file/poliisi%20ja%20vapepa%20yhteistoiminta.pdf) [viitattu 16.10.2012].

Poliisin ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhteistoiminta. 2012. Sisäasianministeriön poliisiosasto 1.8.2012–1.1.2014. Saatavissa:
http://yhdistykset-akaa.fi/vapepa/tekstit/poha_2020_2011_3999_ohje.pdf [viitattu 5.1.2013].

Saari, S., Kantanen, I., Kämäräinen, L., Parviainen, K., Valoaho, S. & Yli-Pirilä P. (toim.) 2009. Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas. 2009 1.-3painos. Duodecim ja Suomen Punainen Risti.

Saari, S. 2003. Kuin salama kirkkaalta taivaalta – Kriisit ja niistä selviytyminen. Keuruu: Otava

Suomen Punainen Risti. 2005. Välittäjä. Vapaaehtoistoiminnan malli. Helsinki: F.G. Lönnberg.

Suomen Punainen Risti 2011 Toimintalinjaus 2011–2014 Saatavissa:
http://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/Toimintalinjaus_mv.pdf [Viitattu 25.11.2012]

Suomen Punainen Risti 2012a - Ensiapu kurssi EA1 Saatavissa: redcros.fi [viitattu 18.9.2012].

Suomen Punainen Risti 2012b - Henkinen tuki.Saatavissa:redcros.fi [viitattu 18.9.2012].

Ruishalme, O. & Saaristo, L. 2007 Kriisit ja niistä selviytyminen Helsinki: Tammi.

Tilastokeskus: Ajankäyttötutkimus 2009. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_fi.pdf [viitattu:15.9.2012].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2007. Etsintäkurssi.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu. 2010. Vapepan vuosi 2009. Autettuja edellisvuotta enemmän. Saatavissa:

http://www.vapepa.fi/sites/vapepa.fi/files/Vapepan%20tilastot%202009%20Keskustoimisto_0.pdf [viitattu: 19.11.2012] .

Honkanen, J. (toim.) Vapaaehtoinen pelastuspalvelu. Toimintakertomus 2011. Saatavissa:

http://issuu.com/kirsiayras/docs/vapepa_toimintakertomus_2011 [viitattu 19.11.2012].

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu. 2011b. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun ensihuoltoryhmän loppuraportti. Saatavissa:

http://vapepa.fi/sites/vapepa.fi/files/Ensihuoltoryhmän%20loppuraportti%202011_0.pdf

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu. 2012. Tietoa Vapepasta. Saatavissa:

<http://www.vapepa.fi/vapaaehtoinen-pelastuspalvelu> [viitattu 19.11.2012].

Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Volunteering in the European Union. 2010. Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency. Saatavissa: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf [viitattu 15.9.2012].

Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - Ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

Tekijä, vuosi, tutkimus	Tutkimuksen tarkoitus	Otos, aineistonkeruumenetelmä	Keskeiset tulokset
<p>Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta?</p>	<p>Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan</p>		<p>Suomalaisten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on aktiivista: lähes kaksi viidestä (37 %) on osallistunut tänä tai viime vuonna johonkin vapaaehtoistoimintaan. Naiset ja miehet, nuoret ja vanhat osallistuvat toimintaan keskimäärin yhtä paljon.</p> <p>Selvästi suosituin (30 %) suomalaisten vapaaehtoistoiminnan alue on urheilu ja liikunta. Toiseksi eniten osallistutaan terveys- ja sosiaalialoihin (25 %) ja kolmanneksi eniten lasten ja nuorten kasvatusasioihin (22 %).</p> <p>Tärkein suomalaisia vapaaehtoistoimintaan motivoiva tekijä on halu auttaa muita: 41 % vapaaehtoisista kokee näin. Muut motiivit ovat huomattavasti vähäisempiä. Niiden joukosta erottuvat kuitenkin halu käyttää vapaa-aikaa johonkin hyödylliseen toimintaan sekä tarve säännölliseen päiväohjelmaan.</p> <p>Vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle jäämistä perustellaan useimmiten (44 %) ajanpuutteella. Myös terveydelliset syyt vaikuttavat osallistumattomuuteen. Toisinaan osallistumattomuudelle ei kuitenkaan ole mitään erityistä syytä. Merkittävää on se, että puolet suomalaisista olisi halukkaita lähtemään mukaan vapaaehtoistoimintaan, jos heitä siihen pyydetäisiin.</p>

<p>Pessi, Anne Birgitta 2008</p> <p>RAY:n juhlavuoden kansalaiskysely</p>	<p>RAY selvitti suomalaisten auttamishalukkuutta sekä luottamusta hyvinvointiyhteiskunnan instituutioihin.</p> <p>Kysely oli osa suurempaa hanketta.</p>	<p>(N= 1000)</p> <p>15-76-vuotiasta suomalaista.</p> <p>Kyselytutkimus</p>	<p>”Kaikki suomalaiset ovat auttaneet joskus. Suomalaiset ovat aktiivisia auttajia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valtaosa avusta suuntautuu lähipiiriin: 91 % suomalaisista on auttanut lähipiiriinsä kuuluvia. Suomalaiset auttavat niin naapureitaan kuin tuntemattomiakin ihmisiä yhtä paljon (58 % auttanut). • Useampi kuin kolmannes on mukana vapaaehtoistoiminnassa, neljännes sitoutunut pidempiaikaiseen avustushankkeeseen. • Ikä vaikuttaa auttamisen kohteeseen. Iäkkäimmät ovat aktiivisimpia vapaaehtoistojen ja lähipiirin auttajia, 25–59-vuotiaat naapuriavun ja rahankeräyksen aktiiveja, nuorimmat suomalaiset (15–34-v.) tuntemattomien ihmisten auttajia • Myös rahan antaminen keräykseen on aktiivista (73 %). Eniten suomalaiset ovat lahjoittaneet rahaa sotaveteraaneille, lapsille sekä kansainvälisiin kriiseihin. • Peräti 91 % suomalaisista on sitä mieltä, että auttaminen tuottaa hänelle iloa tai että hän tuntee myötätuntoa. Selkeästi vahvimmin suomalaisia motivoi auttamisen ilo, ja keskeisiä auttamismotiiveja ovat myös myötätunto ja auttamisen oikeus, velvollisuus. • Valtaosa (68 %) suomalaisista on valmis auttamaan myös tulevaisuudessa teoilla (esim. vapaaehtoistyö), ja rahalliseenkin auttamiseen on valmis lähes sama määrä (59 %).
--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaiset luottavat erityisesti oman lähipiirinsä tukeen, omaan vastuuseen itsestään sekä – joskin jo selvästi vähemmän – lähimmäisvastuuseen. Kansalaisjärjestöihin luotetaan erityisesti kaupungeissa, lähinaapurustoon maaseudulla. • Korkeimmin koulutetut suomalaiset ovat suhteessa kansa- tai peruskoulutaustan omaaviin lähes kaksi kertaa valmiimpia auttamaan omia vanhempiaan. • Eri instituutioista kaikkein tyytyväisimpiä suomalaiset ovat nykyisellään kansalaisjärjestöjen kantamaan vastuuseen suomalaisten hyvinvoinnista • Eniten arvostetaan tunnettujen järjestöjen, kuten Punaisen ristin, Unicefin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton, toimintaa. Järjestöiltä toivotaan erityisesti auttamista ja vapaaehtoistoiminnan järjestelemistä. Järjestöjen odotetaan auttavan erityisesti varattomia, pitkäaikaisairaita, vammaisia, lapsiperheitä, asunnottomia ja päihdeongelmaisia. • Suomalaisten kuva keskinäisen avun tulevaisuudesta on synkähkö: yli puolet suomalaisista uskoo halukkuiden tukea lähipiirin ulkopuolisia olevan laskusuunnassa, ja samoin reilu kolmannes uskoo innon tukea omaa lähipiiriä olevan vähenemässä.”
--	--	--	---

<p>Volunteering in the European Union 2010.</p> <p>Euroopan Unionin koulutus-, audiovisuaalisalan ja kulttuurin toimeenpanoviraston yhteistyöryhmä.</p> <p>EU:n komissio.</p>	<p>Tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään miten vapaaehtoisjärjestöjä voitaisiin yhdistää EU:n tasolla. Sekä selvittää miten ja missä määrin olisi tarvetta auttaa vapaaehtoistyötä laatimalla laajempi strategia.</p>	<p>Selvitystyö useista eri tutkimuksista.</p> <p>Euroopan unionin 27 jäsenvaltiosta.</p>	<p>Vapaaehtoistyön merkitystä on pitkään tutkittu EU:ssa. Kuitenkaan, yhtenäistä ja jäsenneltyä lähestymistapaa vapaaehtoistyöhön ei ole EU:n sisällä. Tutkimuksessa ei ole huomioitu koko vapaaehtoistyön laajaa kirjoa vaan punaisena lankana on urheilun parissa tehty vapaaehtoistyöhön.</p> <p>Työn tavoitteena oli saavuttaa kaikki 27 jäsenvaltiota ja ymmärtää vapaaehtoistyön kattava kirjo. Tunnistaa trendejä, yhtäläisyyksiä ja eroja, mahdollisuuksia ja haasteita</p> <p>Työssä on esitetty faktoja ja lukuja eri valtioiden välisistä eroista.</p>
---	---	--	--

<p>Moisio, Miia 2003</p> <p>Auttaja – onnettomuudesta osallinen. Tutkimus seurakuntien työntekijöiden selviytymisestä katastrofityössä</p> <p>Kirkon tutkimuskeskus, Tampere, 2003</p>	<p>Selvittää seikkoja katastrofi-työssä mukana olleiden seurakuntatekijöiden selviytymistä katastrofityöstä.</p>	<p>Pääkaupunkiseudun seurakuntien suuronnettomuusvalmiusorganisaatio, Henkinen huolto (Hehu).</p> <p>Primaariaineisto: Tee-mahaastattelu Sekundariaineisto: teoreettinen tarkastelu, havainnointi, haastattelu.</p> <p>(N=13)</p>	<p>Tutkimuksessa nousivat kaksi erilaista motivaatiotyyppiä; sisäisen ja ulkoisen motivaation omaava auttaja. Sisäisen motivaation omaava auttaja on vapaaehtoisesti ja omasta halustaan mukana suuronnettomuusvalmiusorganisaation toiminnassa. Samalla vahvasti sitoutunut tehtäväänsä eikä koe päivystystehtävää jaksamisensa kannalta ongelmalliseksi. Ulkoisen motivaation omaavan auttajan rasitteena päivystystehtävää ajatellen ovat aikapula, jatkuva valmiudessa olo, vastuukysymykset sekä pelot ja jännittäminen. Auttajan on vaikea sitoutua päivystystehtäväänsä.</p> <p>Motivaatioon voidaan vaikuttaa; erilaisilla rooleja vahvistavilla normeilla, päivystysparisysteemin käytönotolla ja päivystyskokemuksella on positiivinen vaikutus päivystysmotivaatioon ja sitä kautta tehtävään sitoutumiseen.</p> <p>Myös yhteistyöllä on moninainen merkityksensä auttajan selviytymisessä ennen katastrofia tehtävästä työstä: Yhteistyöllä organisaation sisällä ja muiden auttamistehtäviin osallistuvien tahojen auttajien kanssa.</p> <p>Lisäksi organisaation toiminnan johtamisella on merkitystä auttajan selviytymisessä. Yksittäiset selviytymisen välineet koskevat pääasiassa katastrofityöntekijän roolia. Erityisesti liian suuret rooliodotukset ja rooliristiriidat ovat selviytymisen kannalta ongelma. Selviytymistä sitä vastoin tukevat roolin sisäistämistä ja rooliristiriitoja lieventävät sekä katastrofityöntekijän roolia vahvistavat että tukevat asiat.</p> <p>Tutkimuksessa kehitettiin katastrofityön viisivaihemalli. Malli antaa mahdollisuuden selviytymisen syvempään tutkimukseen paitsi Hehun kaltaisissa organisaatioissa, myös mallin eri osia hyödyntämällä yksittäisissä katastrofityön ammattiryhmissä.</p>
--	--	---	--

TEEMA 1 TAUSTATIEDOT

- a) Ikä, ammatti
- b) Vapaaehtoisenpelastuspalvelun jäsenyhdistys.
- c) Toiminnassa mukana, vuodet.
- d) Etsinnöissä mukana, kertoja.
- e) Koulutukset/Aikaisempi osaaminen

TEEMA 2 KOKEMUKSET ENNEN ETSINTÄTILANNETTA

- a) Etsintään suositeltavien valmiuksien harjoittaminen
- b) Etsintään valmistautuminen
- c) Etsintähälytyksen vastaanotto

TEEMA 3 KOKEMUKSET ETSINTÄTILANTEEN AIKANA

- a) Etsintätilanteen tuomat tuntemukset ja haasteet
- b) Selviytyminen
  - a. Autettavan auttaminen ja kohtaaminen
  - b. Etsittyä ei löytynyt
  - c. Etsitty löytyy menehtyneenä
- c) Osaaminen
  - a. Autettavan auttaminen
  - b. Autettavan kohtaaminen
- d) Saatu tuki

TEEMA 4 KOKEMUKSET ETSINNÄN JÄLKEEN

- a) Jälkituntemukset
  - a. fyysiset
  - b. henkiset tunteet ja mietteet
- b) Tilanteen purkaminen ja läpikäyminen
  - a. kenelle puhunut?
  - b. jälkipurku
  - c. jälkipuinti
  - d. koettu hyöty
- c) Saatu tuki
- d) Paluu arkeen

TEEMA 5 KEHITTÄMIS IDEOITA ETSINTÄÄN LIITTYEN

- a) Valmiudet
- b) Tilanteen purkaminen
- c) ..muita mietteitä, ideoita, ehdotuksia, kommentteja...

Tutkimustehtävä	Teoreettinen tarkastelu	Teemat
1. Vapaaehtoisten kokemuksia etsintätilanteesta – Miten etsintään on valmistauduttu? – Miten etsintään hälyttäminen on koettu?	Vapaaehtoistoiminta 9-15 Kokemukset 5-8 24–26, Valmistautuminen 15,16 hälyttäminen 13 Kadonneen etsintä 13–16	Teema 1 b c d e Teemat 2 ja 3 Teema 2 a b Teema 2 c Teemat 2 b c ja 3 a b c
– Miten kadonneen henkilön kohtaaminen ja auttaminen on koettu? – Minkälaisia tunteita ja ajatuksia on tilanteessa jossa etsittävää ei löydetä tai etsitty löytyy menehtyneenä? – Minkälaista tukea auttaja on saanut etsinnän aikana?	Kadonneen etsintä 13–16 Kohtaaminen ja Auttaminen 17–19 Tukeminen 17,25.	Teema 3 a b c d Teema 3 c Teema 2 e 3 d 4 b
2. Vapaaehtoisten kokemuksia etsintätilanteen jälkeen – Minkälaisia jälkitunteita etsintään osallistuvilla on herännyt? – Miten etsintätilanne on purettu? – Miten auttajan on selviytynyt etsintätilanteesta? – Minkälaista tukea hän on saanut etsinnän jälkeen?	Kokemukset 5-8, 20–26 Tunteet 19.–24 Traumaattiset kokemukset ja stressi 19–26, Auttajan selviytyminen ja tukeminen 22–26 Tilanteen purkaminen 25,26	Teema 4 a b c d Teema 4 a b c, d Teema 4 a c d Teema 3 a b 4 a b Teema 4 b c d
Mitä parannusehdotuksia osallisilla on valmiuksien sekä tilanteen purkamisen kehittämiseen?	Kehittämissuhteet	Teema 5 a b

Hei!

Olen sairaanhoitajaopiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta: KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ - Kokemuksia Vapaaehtoisen pelastuspalvelun henkilöiltä.

Kiitos kun osallistut opinnäytetyöni tutkimukseen! Aineiston keräämisessä käytän haastattelumenetelmää, teemahaastattelua. Haastattelen asiantuntijoita, Vapaaehtoisen pelastuspalvelun jäseniä, jotka ovat olleet mukana etsinnässä viimeisen kahden vuoden aikana. Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluina. Nauhoitan haastattelun nauhuriin, jonka jälkeen puran haastattelun tietokoneelleni. Nauhoitukset hävitetään ja haastatteluaineistoa säilytän asianmukaisesti. Haastatteluaineistoa käytetään ainoastaan kyseisen opinnäytetyöni tuloksiin. Haastateltavat pysyvät koko tutkimuksen ajan anonymeinä, eikä sinua voida tunnistaa sieltä. Haastatteluaineisto on koko tutkimuksen ajan vain omassa käytössäni.

Haastattelu on avoin ja se etenee keskustellen teemojen varassa. Liitteenä ovat opinnäytetyöni tavoite, tarkoitus ja tutkimusongelmat, sekä teemahaastattelurunko.

Opinnäytetyöni ohjaava opettaja on lehtori Anna-Maija Uusoksa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja työelämä ohjauksesta vastaa Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piirin valmiuspäällikkö Eila Siira.

Kiitos yhteistyöstä, tavataan haastattelujen merkeissä!

Ystävällisin terveisin *Laura Karvonen*

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

laura.karvonen@student.kyamk.fi

puh. *****